

Rostra Economica

nummer 256 | jaargang 51 | oktober 2005

Een periodiek van Studievereniging Sefa

Sefa

Job Cohen

'De pijlers die we hebben zijn stuk voor stuk prima.'

ADV KPMG (L)

ADV KPMG (R)

6

12

16

In gesprek met de burgemeester 6

Als burgemeester van Amsterdam word je constant geconfronteerd met spanningen in de samenleving. Soms lijkt het wel alsof de stad alleen negatieve berichten ontlokt. Terwijl Amsterdam nu juist een stad van grote ontwikkeling en cultuur is. Rostra Economica sprak met Job Cohen over ontwikkelingen in de stad.

Amsterdam in de Gouden Eeuw, Centrum van de wereld 12

In Nederland denkt men bij de Gouden Eeuw aan de 17e eeuw, de eeuw van welvaart en ongekende activiteit op het gebied van bouwkunst, beeldende kunsten, letterkunde en wetenschap. Amsterdam, als kloppend hart van het gewest Holland, was in die tijd hét handels- en financiële centrum van de wereld.

Noord/Zuidlijn: rationale keuze of metroseksualiteit? 16

Veel is er al gesproken over de Noord/Zuidlijn. Door de voorstanders als 'een cadeautje van Den Haag' betiteld, tegenstanders noemen het project de molensteen om de nek van Amsterdam. Een poging tot het brengen van licht in de duisternis.

18

24

28

In Memoriam: Wim Duisenberg (1935-2005) 18

Wim Duisenberg was een groot centraal bankier en een innemend mens. De oprichting van de Europese Centrale Bank (ECB) en de invoering van de euro boden hem de kans dat ook buiten Nederland te laten zien en geschiedenis te maken. Een eerbetoon aan de man die ook nog hoogleraar aan de FEE was en zijn bijdrage leverde aan de Rostra Economica.

Hoe verder met ontwikkelingshulp? 24

Elk jaar wordt de Nederlandse begroting gepresenteerd. Elk departement heeft haar eigen wensen, maar het totaal van de kosten mag een bepaalde drempel niet overschrijden. Arno Wellens valt het op dat het budget van ontwikkelingssamenwerking zo snel bekend is. Elk jaar wordt er een schatting van het BNP gemaakt en 0,8% daarvan wordt aan ontwikkelingshulp gegeven. Typisch een geval van kijken wat je geven wil, niet wat er nodig is...

Het werk is nooit af! 28

Hij begon als student in 1951 aan de FEE en gaf in 2005 zijn laatste colleges als Hoogleraar. In de tussentijd zette hij zich op allerlei vlakken in voor de wetenschap. Eveneens verlaat hij de Rostra Economica als vaste columnist, na vanaf de oprichting op gezette tijden zijn mening te hebben laten horen. Vijftig jaar UvA, door de ogen van prof. Arnold Heertje.

Vernieuwing

Een nieuw jaar, nieuwe kansen is het cliché dat aan het begin van elk collegejaar voor je voeten geworpen wordt. Sommigen rapen hun kans nu op, anderen struikelen wellicht over alle nieuwe mogelijkheden die het nieuwe jaar biedt. De heerlijke rust die de vakantie bood is plots voorbij, opeens moet er weer gepresteerd worden. Voor alle eerstejaars op de faculteit moet dit gebeuren in een volstrekt nieuwe omgeving, een nieuwe stad met al zijn verlokkingen en een nieuw leven met veel vrijheden.

Bij het maken van het eerste nummer van de Rostra Economica dit collegejaar kwamen deze opstartproblemen vanzelfsprekend ook naar boven. Redacteurs die ook hun vakantie nodig hebben, hoogleraren die zich verschuilen achter hun auto-reply mailtje en zelfs op het gemeentehuis te Amsterdam is het lastig om mensen in de zomer te pakken te krijgen. Desondanks slaagden we er uiteindelijk toch in het felbegeerde interview met onze burger-vader te krijgen. Gewapend met kennis, een grondige voorbereiding en de steeds tegenvallende cijfers over bijvoorbeeld de Noord/Zuidlijn. Om vervolgens de tegenwerping te krijgen dat men, lees de economen, de focus immer op de cijfers leggen. We zouden eigenlijk alle grote projecten op hun uiteindelijke effect moeten beoordelen. Wie klaagt er nog over de kosten van de huidige metro of de Amsterdam Arena, die ooit eenzaam midden tussen de koeienvlaaien stond?

In ieder geval mag Amsterdam zich verheugen over haar karakteristieke assets, op zakelijk gebied, maar zeker ook op het gebied van cultuur. Sail 2005 was een groot succes en ook de Gaypride en de Uitmarkt werden overstelpd door honderdduizenden bezoekers, ondanks de eventuele dreiging

van terreur. Mensen laten zich kennelijk toch minder intimideren dan in eerste instantie verwacht werd. Iemand die zich zeker niet snel liet intimideren was Wim Duisenberg. Volgens Gerrit Zalm zei hij over de taak van de minister van financiën: 'Je hoeft op iedere vraag alleen maar "nee" te zeggen, behalve als ze vragen of je antwoord "nee" was.' Onze wens hem te interviewen kan helaas niet meer vervuld worden, zijn verdiensten als bankier, hoogleraar aan de FEE en als innemend mens zullen immer in onze herinnering blijven.

Wie we nog wel konden interviewen was Arnold Heertje, al sinds 1952 betrokken bij de Rostra Economica en de economische faculteit. Na zijn laatste college in mei gegeven te hebben, verschijnt in dit nummer de laatste column van zijn hand. Zijn mening over onderwijs, algemene vorming op verschillende vakgebieden, gedreven door nieuwsgierigheid van de student, zal nog lang weerklinken op de faculteit.

Komen we terug bij vernieuwing. Ook Rostra Economica stort zich op vernieuwing, al is deze op uiterlijk gericht. Wat betreft inhoud schipperen we tussen diepgang en enigszins toegankelijke stukken. Het uiterlijk ideaal richt zich op een strakkere en tegelijkertijd speelsere vorm, gegoten in nieuwe stof, ander papier. We wachten met smart op reacties, positief en negatief. Vernieuwing gaat tenslotte samen met een proces van horten en stoten en wordt altijd geholpen door extra handen. Meld je dus voor een prachtige leerervaring als redacteur bij Rostra Economica, wetende dat je als student hard moet studeren, maar zeker daarnaast je studietijd gebruikt om jezelf te ontwikkelen.

Robert Kusters, rostra@sefa.nl.

Dividend als grootste risico, of juist een nieuw kans	20
Interview eerstejaars: Froukje de Visser	34
Cartoon Arend van Dam	35
Sefa Front	36
Student in bedrijf: Mike van Ophem	38
FSR/FEE	40
Column A. Heertje	42

Colofon

Hoofdredacteur
Robert Kusters
Judith Groen

Eindredacteur
Anne-Marieke Visser

Redactie
Krijn de Nood
Ralf Welkers
Justin van der Bruggen
Melle Bijlsma

Met medewerking van
Lex Hoogduin
Arno Wellens
Mark Schilstra
Ricardo Theijs

Fotografie
Tim Posthumus Meyjes

Columnist
Arnold Heertje

Cartoon
Arend van Dam

Layout
Yvin Hei

Adreswijzigingen
Studentenadministratie
Binnengasthuisstraat 9
1012 ZA Amsterdam

Jaarabonnement
4 nummers voor 15 euro
Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie te bereiken op:
Kamer Eo.02
Roetersstraat 11
1018 WB
Telefoon: 020 5254024
Email: rostra@sefa.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie of de externe auteur overgenomen worden. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van ingezonden stukken en behoudt zich het recht voor deze in te korten

Oplage
3700

Advertenties
KPMG
Ernst & Young
Deloitte
PricewaterhouseCoopers
De Nederlandsche Bank
Boston Consulting Group
Ministerie van Financiën

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar
Ter attentie van Acquisiteur
Sefa: Marije Groot Brunderink
Telefoon: 020 5254024
Email: rostra@sefa.nl

Zet- en drukwerk
Thieme Media, Amsterdam

'De pijlers die we hebben zijn stuk voor stuk prima'.

tekst: Judith Groen

In gesprek met de burgemeester.

Hoe belangrijk is Amsterdam voor de wereldeconomie? De meningen zijn hierover verdeeld. Enerzijds moet cultuur gestimuleerd worden, en moet de stad kijken naar haar eigen kwaliteiten. Anderzijds worden grote projecten opgezet, om de concurrentiepositie met bijvoorbeeld Londen en Parijs te verbeteren. Maar wat vindt de burgemeester van Amsterdam hier eigenlijk van? Rostra Economica sprak met hem over de positie van de hoofdstad. Ook vroegen wij hem wat er gedaan wordt aan het studentenwoningtekort. Hoe ziet hij de toekomst van het hoger onderwijs? En zijn de burgers eigenlijk wel tevreden?

Hoe ziet u de economische positie van Amsterdam ten opzichte van andere steden binnen de Europese Unie en in de wereld?

'Allereerst is de economische positie van Amsterdam zelf goed. Wij hebben een aantal belangrijke pijlers, zoals zakelijke dienstverlening, cultuur, creativiteit, Schiphol, de haven en het toerisme. Een aantal verschillende pijlers dus, en dat op zichzelf is gunstig. De ligging van Amsterdam is ook goed. Datgene wat Amsterdam bijzonder maakt is natuurlijk een belangrijke economische asset. In vergelijking met andere Europese steden zijn deze dingen allemaal prima. Tegelijkertijd zijn heel veel andere Europese steden aan het opkomen, die ook aan dit soort pijlers heel veel aandacht besteden. Denk maar aan Barcelona en Madrid, Berlijn, Londen en Parijs. Daar willen wij ons ook mee vergelijken.

Maar we kijken in toenemende mate naar de Randstad, waar Amsterdam een onderdeel van is, als economische entiteit. In het algemeen zie je dat het met de Randstad niet goed gaat. Dit hangt samen met

dingen die de steden maar voor een deel zelf kunnen beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan het verkeersinfarct waar we in de Randstad in toenemende mate mee te maken hebben, en aan de ongelofelijk ingewikkelde verdeling van de bestuurlijke bevoegdheden.

We hebben de stedelijke bevoegdheden, die van het ROA en die van de provincies, dat kan met elkaar botsen. En dat allemaal op een klein stukje grond. Dingen duren hier buitengewoon lang. Ter vergelijking: ik hoorde laatst dat ze zich in China excuseren dat het afgeven van een vergunning een week duurt. Zoiets als een Maasvlakte tot stand brengen daar zijn we hier jaren mee bezig, terwijl je dat in China een stuk sneller zou kunnen doen. In dit opzicht moeten we hier een sense of urgency hebben. Als we tot de top willen blijven behoren en we zien dat we zakken, dan moet er het nodige gebeuren.'

Wat ziet u als de belangrijkste pijler?

'De pijlers die we hebben zijn stuk voor stuk prima. Schiphol is natuurlijk een ongelofelijk belangrijke hub. Ik ben geneigd

te denken dat de havens van Amsterdam en Rotterdam samen wereldhavens zijn – en dat een betere onderlinge samenwerking goed zou zijn. De Ceres terminal is wat dat betreft uiterst belangrijk. Natuurlijk, het is in het buitenland slecht uit te leggen dat je zo'n mooie kraan hebt en dat die een paar jaar leeg staat. Dat is natuurlijk heel wonderlijk. Maar dat gaat nu als een trein, het was een kwestie van het eerste schaap over de dam. Dat is er nu, dan gaat het verder goed, daar maak ik me geen zorgen over.'

Hoe denkt u over de positie van Schiphol?

'Dit is natuurlijk een fors debat, en uiterst lastig. Het staat vast dat Schiphol ongelofelijk belangrijk is voor de economische positie van de regio. Daar kan geen enkele twijfel over bestaan. De Zuidas is mede mogelijk doordat Schiphol deze functie inneemt. Tegelijkertijd spelen ook het milieu en andere factoren een rol. Dat geldt trouwens voor alle vliegvelden in de buurt van grote steden, daar klagen mensen over het lawaai. Dat lawaai is echt een probleem, daar zijn we nog niet uit.'

Sommige critici, waaronder Arnold Heertje, zijn van mening dat Amsterdam zich sterker zou moeten profileren als cultuurstad, in plaats van geld en aandacht te besteden aan groei, uitbreiding en de concurrentiepositie. Hoe denkt u hierover?

'Amsterdam profileert zich ook als cultuurstad. Kijk maar eens naar wat er in de afgelopen periode in cultuur is geïnvesteerd. Neem de verbouwing van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum. Carré is helemaal gerenoveerd. Er komen op verschillende plaatsen nieuwe theaters van Joop van den Ende, en het Muziekgebouw aan het IJ is net opgeleverd. Maar het gaat niet alleen om cultuur, er is veel méér. Op het gebied van creativiteit gebeurt heel veel, zoals in de sfeer van

foto: Tim Posthumus Meyjes

design, daar zijn we sterk in. Net als in de ICT, vooral op het gebied van de software. Er zijn hier ook twee universiteiten en een stapeltje hogescholen, er zijn in Amsterdam twee academische ziekenhuizen. Er gebeurt verschrikkelijk veel op deze gebieden, en dat moet ook. Tegelijkertijd vind ik dat je niet kunt zeggen of, of. Al die mensen die hier voor cultuur naar toe komen, moeten Amsterdam ook kunnen bereiken. Als het verkeersinfarct niet wordt opgelost, kan dat niet. De Noord/Zuidlijn is daar essentieel voor. Groeien en cultuurstad zijn kan dus allebei, en het gebeurt ook allebei.'

Maar is de Noord/Zuidlijn de investering wel waard?

'Die kost verschrikkelijk veel geld, en daar zitten we nu tegenaan te hikken. Je moet echter niet vergeten dat het ook bij de eerste metrolijn zo ging. De kritiek daarop was in die tijd enorm, omdat het een heel duur project was. Toch is men er nu erg blij mee dat die metro er is. Zo zal het ook met de Noord/Zuidlijn gaan, die is essentieel voor de ontwikkeling van de stad. Je moet trouwens ook kijken naar wat

er zou gebeuren als je het niet doet. De Noord/Zuidlijn zorgt nu al voor ontwikkelingen in Noord, vooral ook in de creatieve industrie. MTV bijvoorbeeld gaat daar nu heen, dat ziet ook dat dit stadsdeel echt een onderdeel van de stad is. Nog een voorbeeld van een project waar men huiverig voor was vanwege de kosten: de Amsterdam Arena. Die is ooit neergezet in the middle of nowhere. Iedereen vroeg zich af of dat een goed idee was en of het niet teveel zou kosten. Toch is daar een nieuwe stad ontstaan. De grondprijzen zijn er enorm gestegen, en er is inmiddels veel extra economische activiteit.'

De ontwikkeling van de Zuidas is een heet hangijzer in de besluitvorming over de toekomst van Amsterdam. Kort geleden bleek uit een studie dat de kosten ruim hoger uitvallen dan verwacht. Wat is de betekenis van de Zuidas voor Amsterdam?

'Dat is een beetje vergelijkbaar met de Noord/Zuidlijn, omdat het heel veel geld gaat kosten. Maar bij de Zuidas moet de investering in tegenstelling tot de Noord/Zuidlijn niet uitsluitend uit het publieke

domein komen. Er wordt nu onderzocht of er vanuit de markt werkelijk belangstelling voor is. Als marktpartijen niet in de Zuidas willen investeren, gaat het gewoon niet door. Ikzelf hoop ten zeerste dat het doorgaat, en dan de dok-variant, dus de ondertunneling van de A10 en het daarnaast gelegen spoor, zodat de Zuidas echt geïntegreerd is met Amsterdam. Want het is een vierkante kilometer zoals er geen in Nederland is. Het is de enige plek waarmee je werkelijk kunt meten met internationaal vooraanstaande locaties, bijvoorbeeld in Frankfurt, Parijs en Londen. En dat vanwege de plaats. Het ligt zo dicht bij Schiphol, vlakbij het oude centrum, boven verkeersaders en treinverkeer richting achterland. Een gouden plek. Het is niet waar dat het veel duurder uitvalt dan verwacht. De vraag is wat de business case is die je moet maken. Je moet deze case niet uitstrekken tot bij wijze van spreken heel Amsterdam, dan kom je er nooit uit. Natuurlijk zijn er wel nadere werken in de infrastructuur nodig, maar daar hebben we dan ook twintig tot dertig jaar de tijd voor om er geld voor te reserveren. Kortom, het is een enorme investering,

maar als je wat wilt met de stad is de Zuidas een fantastisch project. Of het kan, hangt van de markt af.'

Bent u tevreden over Sail 2005? Wat is de invloed geweest op de economie van de stad?

'Ja, ik ben buitengewoon tevreden, het was echt een megasucces. Zonder enige twijfel zeer geholpen door het weer, zeker op de eerste dag. De Sail-in was prachtig. En het is verder zonder een wanklank verlopen. De invloed van een evenement als Sail op de economische positie van Amsterdam is natuurlijk erg groot. 2,5 Miljoen mensen die allemaal geld uitgeven en die genieten van de stad. Tegelijkertijd gaat het om de aandacht die je als stad met zo'n evenement trekt. Als Amsterdam zoiets organiseert, geeft dat veel mensen het idee dat ze er weer eens

vijf jaar wegens ruimtegebrek niet kan plaatsvinden, maar ik weet niet of dat zo is. Vijf jaar geleden dacht men dat ook, en het is dit jaar heel redelijk opgelost. Over vijf jaar is het ongetwijfeld verder dichtgebouwd, maar we moeten ons uiterste best doen om Sail te laten voortbestaan. Mensen vonden het leuk, en zullen dat over vijf jaar wéér vinden. Je bent als stad stapelgek als je het niet organiseert.'

Als rector magnificus van de universiteit van Maastricht en staatssecretaris van Onderwijs heeft u ervaring met het hoger onderwijs. Hoe ziet u de toekomst van het hoger onderwijs? Is een fusie tussen het HBO en het WO in uw ogen een goede ontwikkeling?

'Het hoger onderwijs is uiterst belangrijk, daar zit een heel erg belangrijk deel van het talent voor de toekomst.

sen HBO en WO toch echt belangrijk is. Toen ik me daarmee bezighield zag je een opwaartse druk vanuit het HBO, en daar zitten we niet op te wachten. Het HBO is nou juist zo belangrijk omdat het een beroepsopleiding is. Er moeten op het HBO geen professoren komen, die moeten juist naar de andere kant. Als je dat op een goede manier kunt organiseren, kun je verschillende modellen waarborgen. Ik kan niet helemaal overzien of het ook zal lukken. The proof of the pudding is in the eating!'

Amsterdam wordt niet gezien als studentenstad. Hoe belangrijk zijn studenten eigenlijk voor de stad?

'Amsterdam is ook geen studentenstad, en zou dat ook niet moeten zijn. Amsterdam is een grote stad; Groningen, waar ik zelf gestudeerd heb, en Maastricht, waar ik hoogleraar was, zijn veel kleiner en worden gedomineerd door studenten. Dit neemt niet weg dat studenten voor Amsterdam heel belangrijk zijn. Al die sectoren die ik eerder genoemd heb, zoals zakelijke dienstverlening en creativiteit, worden natuurlijk gevoed door al die mensen die hier op die terreinen een opleiding volgen.'

Hoe denkt u over het tekort aan studentenwoningen en de invloed daarvan op de studentenaantallen?

'Dat zal tot in lengte van jaren een probleem blijven. Het komt doordat iedereen een boerderijtje op de Dam wil hebben, en die zijn erg weinig te koop. Amsterdam is natuurlijk een enorme magneet voor jongeren en dat veroorzaakt woningnood voor deze groep. Woningnood onder studenten moet wel absoluut de aandacht hebben, en dat heeft het ook. We hebben er de afgelopen tijd ook erg veel aan gedaan, kijk maar naar de containerwoningen. En ook in de toekomst zullen we onze uiterste best doen. We gaan bijvoorbeeld 400 studentenwoningen bouwen in Noord, 1100 in de Houthavens en 1100 in Oost/Watergraafsmeer. Ik denk niet dat het tekort veel invloed heeft op de studentenaantallen, zowel de UvA als de VU hebben dit jaar een toename van het aantal studenten. In totaal zijn dat er komend jaar zo'n 9000. Studenten zullen de keuze voor de stad meestal niet af laten hangen van het al dan niet vinden van woonruimte.'

>>

foto: Tim Posthumus Meyjes

heen moeten. Dit geldt natuurlijk ook voor de Gay Pride, het Kwakoe-festival en voor de Uitmarkt, waar ook nog eens zo'n half miljoen mensen waren. Deze evenementen zijn zonder twijfel zeer belangrijk voor het imago van de stad, ze hebben een geweldige uitstraling.'

Hebben de staking van de vuilnisophaaldiensten en de dreiging van een terroristische aanslag uiteindelijk veel invloed op Sail gehad?

'Ik denk van niet, alhoewel ik natuurlijk ontzettend van die staking baalde. Er zijn ongetwijfeld mensen geweest die dachten 'bah, wat een vieze stad', maar het heeft voor het evenement zelf weinig uitmaakt. De dreiging van een aanslag was in mijn ogen opgeklopt, maar ook daarvan hebben de mensen zich gelukkig niet veel aangetrokken. Dat is te zien aan de bezoekersaantallen, er waren evenveel mensen als vorige keer.'

Bestaat een evenement als Sail over vijf jaar nog?

'Als het ook maar even kan, dan moet Sail blijven. Er wordt wel gezegd dat Sail over

In de tijd dat ik staatssecretaris was, heb ik sterk verdedigd dat je onderscheid moet maken tussen het HBO en het WO. Het ging mij er toen om dat het wetenschappelijk onderwijs niet zou verwateren. Wat ik nu zie gebeuren, in ieder geval bij de UvA en de HvA hier in Amsterdam, is dat er juist vanuit diezelfde gedachtegang wordt gepleit voor een fusie. Juist om ervoor te zorgen dat je het onderscheid kan handhaven. Hierdoor kan de wetenschappelijke studie krachtiger benadrukt worden. Het wordt daardoor ook makkelijker voor studenten om te switchen van een HBO/beroepsopleiding en een wetenschappelijke opleiding binnen één organisatie. Een wetenschappelijke studie is niet per se een topstudie, maar een andere studie. Je zou dan wel echt mensen moeten hebben met een wetenschappelijke belangstelling, en de meeste economen zijn toch meer mensen die eigenlijk meer een beroepsopleiding willen. Maar als je door de fusie echt de ruimte voor een wetenschappelijke opleiding hebt is dat ook alleen maar goed.

Ik heb het er in die tijd ook met Sijbolt Noorda over gehad, dat de scheiding tus-

Wat zijn de belangrijkste doelen die u wilt bereiken tijdens uw ambtsperiode? Welke zijn reeds bereikt?

'Ik vind het altijd moeilijk om daar concrete dingen over te zeggen. Het allerbelangrijkste is dat mensen zich hier lekker voelen. Mensen voelen zich om allerlei verschillende redenen lekker en dat moet je als gemeentebestuur proberen mogelijk te maken. Economie maakt hier een belangrijk deel van uit, wonen, werken en recreëren natuurlijk ook. Dat strijdt allemaal met elkaar en je moet het als gemeente tegelijkertijd stimuleren. Verder zijn er mensen van 174 nationaliteiten in de stad. Helaas hebben we de afgelopen jaren een toegenomen polarisatie gezien tussen bevolkingsgroepen. Je moet natuurlijk hopen dat dit in de loop van de jaren op z'n minst beheersbaar blijft, maar het streven is natuurlijk dat die spanning afneemt, en daar werken we keihard aan.'

Heeft u het idee dat burgers zich op dit moment prettig voelen in de stad?

'Ja en nee. Op het gebied van veiligheid gaat het nu wel weer beter, maar mensen voelen zich niet prettig bij die toegenomen polarisatie. En ook de economie zit de afgelopen jaren niet mee, dat merken mensen.'

Er wordt vaak gesproken over subjectieve en objectieve veiligheid. Je zou mensen bijvoorbeeld een soort schijnveiligheid kunnen bieden door bijvoorbeeld de AIVD meer bevoegdheden te geven. Wat vindt u hiervan?

'Er is een groot verschil tussen objectieve en subjectieve veiligheid. Toen ik in Maastricht woonde, speelde de Dutroux affaire. Er ging een hele siddering door de samenleving. Op dat moment ging mijn dochter, die toen een jaar of twaalf was,

vlak over de grens in België kamperen. Mijn vrouw en ik zijn daar toen toch gaan kijken. Dit is een voorbeeld van subjectieve onveiligheidsgevoelens, die nergens op slaan. Maar ze zijn er. Je moet alles doen om de objectieve veiligheid te verbeteren en dat doen we ook. Je ziet dat dat ook wel enig effect heeft, maar dat wisselt ook erg. In de binnenstad is het objectief gezien onveiliger dan in West, terwijl veel mensen dat niet zo voelen.'

Wat zou u de huidige lichten studenten economie willen meegeven?

'Besteed veel tijd aan je studie en besteed ook veel tijd naast je studie. Probeer te ontdekken wat je talenten zijn en probeer die te ontplooien, zowel binnen als buiten je studie. Ik heb in ieder geval in mijn studietijd vrienden voor het leven ontmoet. Zoals je in die tijd de kans hebt om je vrienden te ontmoeten, zo krijg je die nooit meer.' **RE**

ADV Ministerie van Financiën

foto: Tim Posthumus Meyjes

Amsterdam in de Gouden Eeuw

Centrum van de wereld

tekst: Justin van der Bruggen

In Nederland denkt men bij de Gouden Eeuw aan de 17e eeuw, de eeuw van welvaart en ongekende activiteit op het gebied van bouwkunst, beeldende kunsten, letterkunde en wetenschap. Amsterdam, als kloppend hart van het gewest Holland, was in die tijd hét handels- en financiële centrum van de wereld.

De stad ontworpen

Amsterdam verschijnt voor het eerst in de geschreven geschiedenis in 1275, als graaf Floris V de mensen, die bij de dam in de Amstel wonen, vrije vaart verleent over de Hollandse wateren. De verlening van dit tolprivilege was een zet in de jarenlange strijd om de macht in het gebied. Het Amstelland behoorde namelijk tot het bisdom Utrecht. Door deze mensen dit tolprivilege te verlenen, won de graaf de bevolking voor zich en zo konden ze alvast proeven van het behoren bij het machtige Holland. In 1306, nog ver voordat Amsterdam Hollands werd, kreeg de stad uit handen van de bisschop van Utrecht, Guy van Henegouwen, stadsrechten. Zo was het vanaf dat moment voor Amsterdam toegestaan een eigen bestuur in te stellen, los van het omringende platteland. Het stadsbestuur kon de stad naar buiten toe vertegenwoordigen en had daarnaast de bevoegdheid

regels op te stellen voor de gang van zaken binnen de stad. Een van de maatregelen, die het bestuur nam, was het reglementeren van een aantal beroepen en bedrijven, door middel van algemene gildenkeuren¹. Doel van zo'n gilde was om de geestelijke belangen van hun gilde te behartigen. Het betekende het begin van de stad Amsterdam.

In de 17e eeuw maakt Amsterdam haar grootste groei door. Nadat de stad na haar eerste ommuring in de 15e eeuw een lange periode slechts weinig gegroeid was, maakte de toenemende welvaart het nodig tot steeds nieuwe uitbreidingen over te gaan. De eerste uitbreiding vond in 1612 plaats. Door de bouw van nieuwe huizen aan de grachten, die in een halve cirkel om de oude stad werden aangelegd, kon men voorzien in de behoefte aan grote en kleine burgermanswoningen. De aanleg van wat later de Jordaan genoemd zou

worden, zorgde voor onderdak aan arbeidersgezinnen.

Ruim veertig jaar later, in 1658, volgde een tweede uitbreiding. De hoefijzervormige aanblik van de stad werd daarmee voltooid. Tot het eind van de 18e eeuw zouden de, in de 17e eeuw aangelegde, versterkingen, de omvang van de stad bepalen.

Tachtigjarige oorlog

Halverwege de 16e eeuw gonsde hervorming door Europa en dit bracht ook Amsterdam in beroering. In 1567 brak de tachtigjarige oorlog uit. Lange tijd bleef Amsterdam aan katholieke zijde, maar uiteindelijk overwon het protestantisme. De koning van Spanje, Philips II (zoon van Karel V) bestreed de Hervorming in de Nederlanden. De Nederlanders kwamen tegen hem in opstand onder leiding van Prins Willem van Oranje. In 1572 koos Holland de kant van de prins, terwijl Amsterdam trouw bleef aan het Spaanse bewind. Amsterdam was nu geïsoleerd, maar sloot toch in februari 1578 vrede met de rest van het protestantse Nederland. Een jaar later vielen de Nederlanden definitief uiteen in de Unies van Utrecht en Atrecht². De zeven gewesten, waaronder Holland, die deel uitmaakten van de Unie van Utrecht, bleven in oorlog met de Spaanse koning, aangezien hij de nieuwe Republiek niet erkende. In 1648 sloten zij pas vrede in Münster en zo kwam een eind aan de tachtigjarige oorlog. Stadhouder Willem van Oranje zetelde in Den Haag³ en hierdoor werd deze stad het politieke machtscentrum. Het rijke Amsterdam kon daarentegen veel invloed uitoefenen, aangezien de invloed in de Republiek evenredig was aan de financiële bijdrage die een stad of gewest leverde.

Stapelmarkt

De Amsterdamse economie dreef lange tijd alleen op bier en graan. De stad verwierf in 1323 een handelsmonopolie op de

import van bier uit Hamburg, dat voor Amsterdam het dichtstbijzijnde bereikbare economisch centrum van Noord Europa was. Ook omgekeerd was Amsterdam voor Hamburg van grote betekenis. Het was de haven waar de goederen overgeslagen moesten worden van zee- naar binnenschepen.

Begin 15e eeuw begon Amsterdam niet alleen politiek, maar ook economisch mee te tellen in de Nederlanden. Kooplieden legden niet alleen directe contacten met verschillende Oostzeelanden, maar hun handelsgebied breidde zich ook naar het westen en zuiden uit. Er vonden uitbreidingen in de stad plaats en ook het aantal inwoners groeide.

In onderstaand tabel is te zien hoe de bevolking in Noord-Nederland en Amsterdam groeide.

Jaar	Noord-Nederland (x 1mln)	Amsterdam (x 1000)	Procentueel aandeel A'dam op N.-Nederlandse bevolking
1500	1,0	10	
1550	1,25		
1590		37	
1600	1,50	54	3,6
1650	1,87	175	9,4
1670	1,95	205	10,5
1700	1,90	204	10,7

Men heeft zich vaak afgevraagd hoe zoveel mensen op zo'n betrekkelijk kleine oppervlakte bij elkaar konden wonen in een stad, die toen al zoveel invloed had op de handel van West Europa.

Amsterdam was lange tijd, door de beperkte omvang van handelsstromen tussen veraf gelegen gebieden, een stapelmarkt, waar noordelijke en zuidelijke producten werden opgeslagen, bewerkt en verkocht. Graan was een van de belangrijkste producten waarmee de handel zich bezighield, zozeer zelfs dat het de moedercommercie werd genoemd. In het begin, zoals eerder vermeld, was het meer een zaak van Hamburg dan van Amsterdam. Maar in de loop van de tijd werd de functie van de in opdracht varende schipper vervangen door die van de Amsterdamse koopman/importeur. Het grote belang van graanhandel blijkt ook uit de organisatie van de beroepen die als dienstverleners optraden. Verschillende gilden hadden zich namelijk

speciaal op de graanhandel gericht. Vanuit het zuiden was zout een belangrijk handelsartikel. Tussen de graan- en zouthandel zou men een zekere complementariteit kunnen vaststellen. Was graan van levensbelang voor het westen/zuiden, hetzelfde kan gezegd worden van de betekenis van zout voor de Oostzeelanden.

Amsterdam werd vaak aangeduid als koop- of handelsstad, maar er was ook sprake van nijverheid. Deze nijverheid groeide met name na de val van Antwerpen in 1585. Tienduizenden Vlamingen en Brabanders trokken om verschillende redenen naar het Noorden. Een groot aantal van de vluchtelingen ging naar Amsterdam waar ze een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de verdere economische ontwikkeling van de stad. Naast de al reeds aanwezige lakenververij, scheepsbouw, het brouwen van bier en de haringpak-

kerij, zorgden zij voor nieuwe, wat luxere beroepen als diamant bewerken, leer bewerken en koffers maken. Ook nieuwe industrieën, zoals de zijde industrie, kwamen erbij. Deze Zuidelijke Nederlanders leverden zo een

belangrijke bijdrage aan de verbetering van de welvaart. Ze zagen Amsterdam als een welvarende en opkomende stad, waar ze hun taken konden voortzetten. Ook voor Amsterdam kwam deze stroom immigran-

Amsterdam was lange tijd een stapelmarkt, waar producten werden opgeslagen, bewerkt en verkocht.

ten bepaald niet slecht uit. De gevluchte Vlamingen, Brabanders en Walen waren voorzien van kennis omtrent die landen, waar juist Amsterdamse kooplieden tot dan toe weinig of geen zaken mee hadden gedaan.

Compagnieën

Hoewel de periode 1600-1750 een tijd was

van stagnatie en zelfs van achteruitgang van de Europese economie, beleefde de Republiek en met name Amsterdam een ongekende economische bloei. Met het streven naar winst als belangrijkste motief namen Amsterdamse kooplieden eind 16e eeuw initiatieven, die zouden leiden tot het oprichten van een Compagnie van Verre, een rederij met een eenmalig karakter. Het was de bedoeling daarmee handel te drijven met Indië. Tot op dat moment haalden alleen de Portugezen Indische producten. De eerste reis vond in 1594 plaats. Dit keer niet via het noorden, zoals Willem Barentsz⁴ tevergeefs had geprobeerd, maar via Spanje en Afrika. Deze eerste reizen waren, uit het oogpunt van winstgevendheid, geen succes. Toch was er, ondanks alles, een positieve kant aan de onderneming. De weg naar Indië was bekend geworden!

Wegens optimistische verwachtingen werden er in de jaren na de oprichting verscheidene andere compagnieën opgericht, die reizen naar Indië ondernamen. Deze "voor-compagnieën", zoals ze werden genoemd, waren even zo vele concurrenten van elkaar. Pas toen de prijzen van de aangevoerde specerijen begonnen te dalen, was men bereid te praten over een mogelijke samenwerking. Dit leidde tot de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie in 1602. De stad Amsterdam had in een eerder stadium aan een eerder opgerichte compagnie, "Eerste Verenigde Compagnie op Oost-Indië te Amsterdam", een monopolie voor de vaart op Indië verleend. Zo wilde Amsterdam de positie van de stad bij de onderhandeligen versterken, aangezien het niet gelukt

was het alleenrecht van de vaart op Indië te verkrijgen. Amsterdam werd wel de belangrijkste kapitaalverschaffer en voor 56% deelnemer. 1100 Amsterdammers waren bereid geweest hun geld in de nieuwe onderneming te steken en ook binnen het bestuurscollege de "heren XVII" was Amsterdam met acht zetels hoofdvertegenwoordiger.

De invloed van Amsterdam op het beleid van de onderneming was zo groot, dat kon worden gesproken van een hegemonie. De heren XVII stonden aan het hoofd van een machtige organisatie. Zo machtig zelfs, dat de VOC niet alleen de grootste handelsonderneming van Amsterdam was, maar tevens van de hele wereld. In Amsterdam was het vooral de concentratie, zich manifesterend in pakhuizen, magazijnen, schepen en scheepswerven, die terecht grote indruk maakte.

In 1621 verleenden de Staten-Generaal een octrooi aan een op te richten West-Indische Compagnie (WIC). Het octrooi hield in dat voor de handel op de oostkust van Afrika en Amerika een monopolie verleend werd. Het octrooi had tot doel, net zoals bij de VOC, de krachten te bundelen. Maar, en dat was niet het geval bij de VOC, een ander doel van de WIC was het stimuleren van kolonisatie. De koloniën dienden volgens deze opvatting aanvankelijk vanuit het moederland beschermd en versterkt te worden met soldaten en vlootten, maar zouden op den duur hun waarde bewijzen als zelfstandige entiteiten binnen een Nederlands imperium.

Amsterdammers stonden niet echt te springen om nog een compagnie. Ondanks de energieke propagandamachine van de oprichters, hadden de Amsterdamse kooplieden geleerd van de ervaringen met de VOC. Daarbij waren in de loop der tijd namelijk de kosten enorm gestegen. Toch gaven enkele vooraanstaande Amsterdamse kooplieden het goede voorbeeld door voor grote bedragen deel te nemen in de nieuwe compagnie. De WIC was dan ook een meer landelijke aangelegenheid, waardoor Amsterdam niet meer dan 20% van het benodigde geld inlegde.

In het begin leed de compagnie, op het succes van Piet Heyn⁵ na, verlies. De ommekeer kwam nadat de Portugezen uit een deel van Brazilië werden verdreven en hierdoor de suikerhandel op gang kwam. Deze suikerplantages werden bewerkt door slaven die verhandeld werden vanuit de vestigingen van de WIC in Afrika. Een handel waarin Amsterdam sterk geïnteresseerd was, omdat de handelswaar die voor Afrika bestemd was, uit Amsterdam kwam.

Vervolgens konden met de opbrengst van die goederen slaven gekocht worden die, na vervoerd te zijn naar Brazilië, verkocht werden voor meerdere keren de prijs. Met dat geld kocht men suiker en die werd dan

weer met winst in Amsterdam afgezet.

Waar?	Welke producten
Oostzeelanden	Graan, hout, metalen
Middellandse Zee	Zout, wijn, fruit
Indië	Specerijen, peper
Brazilië	Suiker, katoen, cacao
Afrika (Oost)	Goud, ivoor

Ook probeerde de WIC het aan de noordkant. Een kolonie aan de Hudson, genaamd Nieuw Nederland met de hoofdstad Nieuw Amsterdam (thans New York), was van korte duur. Na veel mislukkingen moesten de Nederlanders in 1664 de kolonie aan de opkomende Engelsen prijsgeven.

Buiten de VOC en de WIC waren er nog een aantal minder noemenswaardige handelscompagnieën, die handel dreven met o.a. Rusland, de Straatvaart (o.a. Italië, door de straat van Gibraltar) en de Levant-handel (Perzië en Centraal-Azië).

Kapitaal

Overleg tussen kooplieden en stadsbestuur leidde in 1609 tot het oprichten van de Amsterdamse Wisselbank. De bank kwam er, omdat er in het betalingsverkeer verwarring was ontstaan door de aanwezigheid van alle mogelijke soorten munten. Het edelmetaal (goud, zilver) dat bij de aan- en verkoop per gewicht in waarde tegenover de waarde van het gewenste goed werd geplaatst, was het enige materiaal dat geschikt was voor het afhandelen van de transactie. Landsoverheden hadden al besloten om vaste hoeveelheden goud en zilver te voorzien van een stempel, zodat men niet bij elke transactie het edelmetaal hoefde te wegen. Bij de Wisselbank konden kooplieden hun bij de bank ingeleverde muntstukken laten keuren op goud- en zilveragehalte. Ook was het mogelijk een zeker bedrag aan geld op een rekening op naam te storten. Rekeninghouders konden de bank opdracht geven bedragen van hun rekening naar een andere rekeninghouder over te maken (girobank).

De Wisselbank zorgde er allereerst voor dat de burger beschermd werd tegen frauduleuze praktijken van de oorspronkelijke geldwisselaars⁶ en ten tweede droeg de bank bij tot een verbetering van het nationale en internationale betalingsverkeer.

Amsterdam in de Gouden Eeuw

Amsterdam kwam dus pas echt tot bloei aan het eind van de Middeleeuwen. De handel nam, ondanks de tachtigjarige oorlog, gigantisch toe. Vanuit de hele wereld werden, mede dankzij de oprichting van verschillende compagnieën, producten ingevoerd en verhandeld op de Amsterdamse markt. Niet alleen door de goederenhandel, maar ook de vrije in- en uitvoer (en de ondersteuning van de Wisselbank) van edelmetalen en munten, zorgde ervoor dat Amsterdam in de Gouden Eeuw een waar handels- en financieel centrum van wereldallure was. **RE**

Bibliografie

- M.E. 't Hart (1946), *Amsterdam in de Gouden Eeuw*
- W.D. Voorthuysen (2001), *Koopman Amsterdam, beknopte Economische geschiedenis van Amsterdam 1200-1795*
- Dr. Hubert Nusteling (1985), *Welvaart en werkgelegenheid in Amsterdam 1540-1860*

1 Gilden hadden het kenmerk van broederschappen met als voornaamste doel het behartigen van de belangen van hun leden. Men moest enige verbondenheid met de ambacht van het desbetreffende gilde vertonen. Later werden gilden meer en meer beroepsverenigingen of vakorganisaties.

2 De Unie van Atrecht was een gesloten overeenkomst tussen een aantal zuidelijke gewesten, opgericht als reactie op de opstand in de Nederlanden. De katholieke godsdienst was in hun ogen de enige juiste godsdienst, elke andere godsdienst zou verboden worden. Als reactie op de Unie van Atrecht vormden de noordelijke gewesten, met een sterkere protestantse invloed, de Unie van Utrecht.

3 De Nederlandse politiek zetelt om die reden in Den Haag en niet, zoals in bijna ieder land, in de hoofdstad Amsterdam.

4 Willem Barentsz was een van de eerste ontdekkingsreizigers die Indië probeerde te bereiken via het noorden. Naar hem is de Barentsz-zee vernoemd.

5 Piet Heyn veroverde in 1628 de Spaanse zilvertroon.

6 De muntslag garandeerde de intrinsieke waarde van de betreffende munt. Voor de garantie en het werk dat er mee gemoeid was wilde de maker van de munten maakte een beloning hebben. Die beloning werd verkregen door de aangegeven waarde op de munt, de nominale waarde, hoger aan te geven dan de werkelijke waarde van het erin verwerkte edelmetaal, de intrinsieke waarde. Het verschil tussen die twee waarden was de prijs, die de ontvanger van de munt moest betalen voor het gemak dat hij niet telkens het gewicht en het gehalte aan edelmetaal hoefde te bepalen.

ADV De Nederlandse Bank

Noord/Zuidlijn: rationele keuze of metrosexualiteit?

tekst: Krijn de Nood

Veel is er al gesproken over de Noord/Zuidlijn. De metrolijn wordt door de voorstanders als 'een cadeautje van Den Haag' gezien, de tegenstanders noemen het project de molensteen om de nek van Amsterdam. Eén ding is zeker, de geschiedenis van de Noord/Zuidlijn is allesbehalve een vlekkeloze. Ook nu nog halen voor- en tegenstanders elkaar onderuit, zonder dat er een duidelijk beeld is van de voor- en nadelen van de lijn. Is er licht in deze duisternis te brengen?

De Noord/Zuidlijn zal, wanneer hij af is, lopen van het Buikslotermeerplein in Amsterdam-Noord naar station Zuid/WTC. De verwachting is op dit moment dat de lijn in 2011 in gebruik zal worden genomen. Er zijn verschillende redenen voor het aanleggen van de lijn. Allereerst het verbeteren van de verbinding tussen Amsterdam-Noord en de Zuidas, twee belangrijke gebieden voor Amsterdam. De Zuidas is al jaren populair bij bedrijven die daar hun kantoren vestigen en in Amsterdam-Noord wil de gemeente rondom het Buikslotermeerplein nieuwe bedrijven, winkels en woningen bouwen. Ook de verbinding tussen Schiphol en de binnenstad zal op deze manier geoptimaliseerd worden. Dit is belangrijk voor zowel zakenreizigers als toeristen. De verbinding tussen Schiphol en de Zuidas is al optimaal, door de treinverbinding die tussen Schiphol en station Zuid/WTC loopt en met de komst van de Noord/Zuidlijn de verbinding naar het centrum ook.

Verder moet de Noord/Zuidlijn het steeds drukker wordende openbaar vervoer in het centrum van Amsterdam ontlasten. Hierdoor zal de efficiëntie van het bestaande openbaar vervoer naar verwachting toenemen. De Noord/Zuidlijn moet zo'n 200.000 passagiers per dag gaan vervoeren¹.

Referendum

De geschiedenis van de Noord/Zuidlijn gaat terug naar begin jaren '90, maar de eerste grote strubbeling tussen voor- en tegenstanders was het referendum op 25 juni 1997. Hier gaf ongeveer 65% van de stemmers aan dat zij de Noord/Zuidlijn geen goed idee vonden. De gemeente luisterde hier echter niet naar omdat zij vonden dat minimaal de helft van het aantal stemmen dat bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen was uitgebracht tegen de Noord/Zuidlijn zou moeten zijn. De opkomst bij het referendum was lager dan de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen, waardoor veel meer dan de helft van stemmers zich tegen de lijn uit moest spreken om de komst van de Noord/Zuidlijn tegen te houden. Dit is wel gebeurd, maar niet met genoeg stemmen. Op deze manier is het niet verwonderlijk dat het referendum als 'niet succesvol' van de hand werd gedaan. Het is immers niet verwonderlijk dat de opkomst voor een referendum dat over één zaak gaat minder kiezers trekt dan de gemeenteraadsverkiezingen. De regel op grond waarvan de gemeente de stemming naast zich neerlegde staat in de tijdelijke referendum verordening².

Kosten

Verder is er nogal wat gesteggel geweest over de kosten van de lijn. Ook bij de Noord/Zuidlijn is het, net als bij alle

andere grote bouwprojecten, niet mogelijk geweest om de kosten in de hand te houden. In 1991 werden deze geraamd op 1,2 miljard gulden (0,55 miljard euro). Ten tijde van het referendum in 1997 werd uitgegaan van een bedrag van 1,85 miljard gulden (0,84 miljard euro). De afspraak was dat de gemeente 5% van dit bedrag zou betalen, het rijk 95%. Op dit moment liggen de kosten hoger. De cijfers verschillen per bron, maar op de website van de Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer van de gemeente Amsterdam wordt aangegeven dat de lijn zo'n 1,5 miljard euro gaat kosten. De gemeente hoest zo'n 290 miljoen euro op, ongeveer 20%. Dit terwijl de burgers ten tijde van het referendum uitgaven van 5% van 1,85 miljard gulden, dit is zo'n 45 miljoen euro. Veel critici menen echter dat de kosten voor de lijn nog verder zullen stijgen, dit onder meer door de veiligheidsrisico's die nog verder afgedekt zullen moeten worden³. Ook aftredend wethouder Dales van de VVD zei in maart 2004 dat het project nog duurder zal worden.

Bereikbaarheid

Uit de informatie die de gemeente ons verstrekt blijkt dat een belangrijk motief voor de aanleg van de Noord/Zuidlijn de bereikbaarheid van de stad is. "Er is berekend dat in 2005 1,3 miljoen mensen gebruik maken van bus, tram en metro. Dit aantal zal alleen maar toenemen," zo schrijft de gemeente op haar website. Uit cijfers van het statistisch jaarboek 1999 (van het Bureau voor Onderzoek en Statistiek) en het statistisch jaarboek van 2004 blijkt echter dat het aantal vervoerde reizigers al jaren niet toeneemt⁴. Dit betekent dat er geen reden is om te veronderstellen dat de werking van het openbaar vervoer in de nabije toekomst zal verslechteren. Of het niveau op dit moment ondermaats is, is een andere kwestie.

Alternatieven

Ook bij de alternatieven voor de Noord/Zuidlijn staan voor- en tegenstanders lijnrecht tegenover elkaar. Volgens de gemeente is uitbreiding bovengronds absoluut onmogelijk: "Er kunnen simpelweg geen trams meer bij"⁵. Dit zou dan inderdaad inhouden dat de Noord/Zuidlijn de enige mogelijkheid is om het openbaar vervoer in Amsterdam beter te laten verlopen. De tegenstanders zien echter nog een scala aan mogelijkheden, zoals:

- vervanging van de antieke trams door moderne lage vloer trams en bussen;
- vrij baan voor tram en bus;
- voorrang bij stoplichten en ongelijke kruisingen op de drukste plaatsen;
- de bestaande lijn 50 doortrekken van het huidige eindpunt naar CS;
- extra snelle verbinding aanleggen met Noord met andere vormen van openbaar vervoer;
- aanleggen van de Hemboog, Utrechtseboog en Zuidboog voor het spoor (dit zijn spoorlijnen tussen gebieden als Schiphol, Zaandam en Utrecht);
- snelle light-rail verbindingen naar regio-gemeenten⁶.

Cadeautje van Den Haag?

'Een cadeautje van Den Haag' is de Noord/Zuidlijn al lang niet meer. De lijn kost de Amsterdammer op dit moment zo'n 360 euro per persoon in plaats van de oorspronkelijke 50. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit bedrag alleen maar stijgen. Daarbij is er vrijwel niet geluisterd naar de burger ten tijde van het referendum. De gemeente had of geen referendum uit moeten schrijven, of niet zo'n absurde eis voor het slagen van het referendum moeten stellen. Met het uitschrijven van het referendum gaf de gemeente echter aan de stem van de Amsterdammer op prijs te stellen. Als dan maar net 40.000 mensen zich positief uitlaten is dat wel een heel magere basis voor het aanleggen van de Noord/Zuidlijn.

De enige goede reden voor het aanleggen van de Noord/Zuidlijn is de aanzigende werking die de lijn kan hebben. Door het prestigieuze project komt een betere verbinding tussen Schiphol en andere delen van het land aan de ene kant en Amsterdam aan de andere kant tot stand. Deze verbeterde verbinding kan de stad economisch interessanter maken, waardoor het aantal reizigers toe zal nemen. Uitgaande van de cijfers uit de tabel is uitbreiding immers nog niet noodzakelijk. Hier moet wel bij aangemerkt worden dat het geen irreële veronderstelling is dat het gebruik van het openbaar vervoer in een drukke stad als Amsterdam op de

lange termijn steeds toe zal blijven nemen. Daarnaast wordt er bij het aanleggen van de Noord/Zuidlijn rekening gehouden met het eventuele doortrekken van de lijn naar Schiphol en forenzensteden als Purmerend en Zaanstad, waardoor het gebruik van de Noord/Zuidlijn een flinke steun in de rug zou kunnen krijgen.

De Noord/Zuidlijn zal uiteindelijk een flinke aderlating zijn voor de gemeente. Daarbij komt dat de gemeente het politiek niet handig heeft gespeeld. Op den duur zou er echter toch een uitbreiding van het openbaar vervoersnet nodig zijn, en dan is de Noord/Zuidlijn, door haar route en uitbreidingsmogelijkheden, wellicht geen slechte keuze. Het zou de Noord/Zuidlijn net zo kunnen vergaan als ons huidige metronet. Ook hier was ten tijde van de aanleg veel protest tegen, tegenwoordig zouden we niet meer zonder kunnen. **RE**

1. www.noordzuidlijn.amsterdam.nl
2. gemeentebblad 369 (1997) (www.amsterdam.nl)
3. Alert, mei 2005, Amsterdamse Noord-Zuidmetrolijn geen 'Safe Haven', p. 16
4. Amsterdam in cijfers, Jaarboek 2004.
5. www.noordzuidlijn.amsterdam.nl
6. www.bovengrondse.nl

In Memoriam:

W.F. Duisenberg (1935-2005)

Voor zijn aantreden als eerste president van de ECB had Duisenberg al een imposante carrière opgebouwd. Op 38-jarige leeftijd werd hij minister van Financiën. Bijna zestien jaar lang was hij president van de Nederlandsche Bank (DNB). Ik heb het voorrecht gehad bijna vier jaar lang als persoonlijk adviseur voor hem te werken in Frankfurt (1997-2001). Bij DNB had ik hem al leren kennen. Het contact dat ik daar met hem had was echter veel minder intensief. Mijn persoonlijke herinneringen stammen daarom vooral uit de Frankfurtse periode. Duisenbergs grootste verdiensten zijn dat hij vanaf zijn aantreden de ECB in korte tijd heeft gesmeed tot een effectieve instelling met een Europees denkende bestuursraad, én succesvol leiding heeft gegeven aan de invoering van de euro. Hij was daar trots op, zonderer mee te koop te lopen. Het opzetten van de ECB en de invoering van de euro vormden meer dan een omvangrijke logistieke en organisatorische operatie, waarvoor veel kennis nodig was – waaronder van economie. Een nieuwe munt in omloop brengen voor driehonderd miljoen mensen en twaalf centrale-bankpresidenten, en daarnaast vijf collega-directieleden – met al de cul-

Wim Duisenberg was een groot centraal bankier en een innemend mens. De oprichting van de Europese Centrale Bank (ECB) en de invoering van de euro boden hem de kans dat ook buiten Nederland te laten zien en geschiedenis te maken.

Dit artikel verscheen eerder in ESB op 12 augustus 2005, jaargang 90 nr. 4468.

turele verschillen binnen Europa – te laten functioneren als één team, vroegen om meer dan een goede planning en verstand van zaken. Nodig was het type leiderschap dat hij toonde.

Hoofd- en bijzaken

Duisenberg had een combinatie van eigenschappen die zeldzaam is in de wereld waarin hij verkeerde. Hij richtte zich op wat naar zijn idee de essentie was. Daaraan besteedde hij veel tijd en energie. Zonder te ontkennen dat details ook belangrijk kunnen zijn, liet hij die liever aan anderen over waarin hij vertrouwen had. Toen ik hem eens verveelde met details over een automatiseringsbeslissing, zei hij: “Mijn vrouw zegt altijd dat ik niet goed ben in details. Als het om minder dan honderd miljoen euro gaat, is het niets voor mij.” Einde discussie. Hij hield niet van dikke dossiers en nota's, en las ze alleen wanneer hij vond dat het echt nodig was. Al met al waren het er toch veel. Voor zaken waarin hij was geïnteresseerd had hij een fenomenaal geheugen, maar hij kon ook zomaar allerlei getallen door elkaar haspelen. Door zich tot de hoofdlijn te beperken en zaken simpel te houden, was hij ook buitengewoon goed in staat met een breed publiek te communiceren. “Je kunt ook té veel weten”, zei hij wel eens als wij hem wilden ‘volproppen’ met informatie voor een optreden. Hij was op zijn best als hij ingewikkelde zaken in zijn eigen woorden mocht uitleggen aan collega's, journalisten of het grote publiek en daarna spontaan kon antwoorden op vragen.

Communicatie

Wim Duisenberg moest echter vaak teksten voorlezen. In de communicatie met de financiële markten doet ieder woord en iedere zinswending ertoe. Dat was wennen. Van nature was hij geneigd heel direct te zijn, bondig te zeggen waar het op stond. Wollig taalgebruik was hem vreemd. In het begin sprak hij letterlijk niet de taal van de financiële markten. Bekendste misser op dat terrein was een interview waarin hij inging op de onwaarschijnlijkheid van interventies in de valutamarkt. Hij kreeg de volle laag van de pers en de financiële markten en werd ‘Dim Wim’ genoemd. Vreselijk vond hij dat. Door schade en schande wijs geworden, leerde hij dat hij in zijn positie uitermate – soms absurd – voorzichtig moest zijn en daarom ook vaak saai in zijn door anderen nauwgezet voorbereide speeches. Daarover klaagde hij regelmatig. Wat was de essentie voor Duisenberg? Dat geld en vertrouwen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Om vertrouwen in de euro te scheppen, reisde hij de hele wereld rond. Zijn rijzige gestalte, zijn witte bos haar en zijn zware stem hielpen hem dat vertrouwen uit te stralen en ‘Mr. Euro’ te personifiëren. Maar dat vertrouwen kon ook alleen maar totstandkomen als de ECB Bestuursraad als een team zou optreden en steeds zou beslissen voor het Europese belang, ook als dat niet helemaal samenviel met het nationale belang. De ECB beschikt maar over één instrument, de korte rente, waarmee maar één doelstelling voor het eurogebied als geheel kan worden nagestreefd. Dat doel is prijsstabiliteit. Steeds had Duisen-

berg voor ogen wat de ECB wel kan doen (prijsstabiliteit leveren), maar ook wat niet van de ECB kan worden verwacht (de structurele problemen van Europa oplossen of de wisselkoers stabiliseren). Bij het nastreven van prijsstabiliteit moet de ECB zijn wettelijke onafhankelijkheid tonen, ook in de praktijk. Kortetermijnbelangen gaan anders vroeger of later het algemene belang overheersen. Het begrotingsbeleid van de verschillende overheden moet consistent zijn met het handhaven van prijsstabiliteit. Daarom heeft de ECB een rol te spelen in het (openbare) debat over het begrotingsbeleid.

De economie

Zijn economische visie was niet opmerkelijk. Die vormt een kernachtige samenvatting van wat algemeen aanvaard is in de moderne economische theorie. Het bijzondere van Duisenberg lag dan ook niet in wat hij dacht, maar in hoe hij dingen deed. Vooral als er actie vereist was, iets moest worden geregeld of beslist, bloeide hij op en blonk hij uit. Opvallend was hoe snel hij van de ECB Bestuursraad een team wist te maken. Dat deed hij vooral door alle leden ruimte te geven en in hun waarde te laten. Soms wenste je dat hij zijn collega's wat korter hield. Dan zei hij alleen maar: “Leven en laten leven”, en ging over tot de orde van de dag. Hij hield consequent vast aan de uitgangspunten van collegiaal bestuur. Beslissingen worden gezamenlijk genomen en verdedigd. Er wordt pas beslist nadat iedereen zijn of haar inbreng heeft kunnen geven. In de ECB wordt formeel besloten op basis van het ‘één persoon, één stem’-beginsel. Onder Duisenberg werd echter nooit echt gestemd over de rente. Er werd besloten bij consensus. Dat is iets anders dan unanimitieit. Duisenberg liet twee directieleden van de ECB een inleiding houden: de een over de situatie op de financiële markten, de ander over het economische beeld, de te nemen rentebeslissing en de communicatie daarover. Dan volgde een uitgebreide ronde waarin ieder lid van de ECB Bestuursraad commentaar kon geven. Daarna formuleerde Duisenberg zijn conclusie over wat er met de rente zou moeten gebeuren. Daarover werd niet meer gestemd. Degenen die een andere beslissing hadden gewild, was het uit de discussie duidelijk geworden dat de collega's er anders over dachten. Zij accepteerden de voorgestelde beslissing. Hierbij

hielp dat Duisenberg bij zijn collega's groot gezag had en zichzelf bij aanvang van de vergadering niet profileerde met uitgesproken opvattingen. Hij vond het belangrijk niet over minderheden heen te walsen. Als iemand echt problemen had met een bepaalde beslissing, vooral ook op niet-monetair terrein, nam hij er liever wat meer tijd voor dan de zaak erdoor te drukken. Het Nederlandse poldermodel, maar dan op zijn best. De stroperigheid die aan dit model kan kleven, wist hij te vermijden. Als er besloten moest worden, werd er besloten. Daar kon hij als geen ander voor zorgen.

Belang van onderzoek

De economische theorie was niet Duisenbergs passie. Hij zag zichzelf, hoewel gepromoveerd aan de Rijksuniversiteit van Groningen, niet als een echte wetenschapper, maar als een bestuurder. Ik herinner mij nog zijn oprechte verbazing toen de Universiteit van Amsterdam hem een eredoctoraat verleende. Hij was echter volledig overtuigd van het belang van de wetenschap voor de centrale bank. Hij stond erop dat er een afzonderlijke en sterke onderzoeksafdeling bij de ECB zou komen en peperde mij regelmatig in dat hij met succes de oprichting van de onderzoeksafdeling bij DNB had bepleit in de korte periode die hij daar aan het begin van zijn carrière als directie-adviseur had doorgebracht. Duisenberg was veel meer gefascineerd door de vraag hoe hij een verstandige beslissing kon bereiken dan door een analyse van de actuele economische ontwikkeling. Zo'n analyse liet hij vooral door anderen maken, al dacht hij er wel over mee. Hij probeerde niet bij voorbaat anderen te overtuigen van zijn gelijk, maar luisterde naar anderen, argumenteerde en vormde zo zijn mening. In zulke discussies liet de economie Duisenberg zich geen onzin verkopen. Zo heeft hij zich bijvoorbeeld nooit laten meeslepen door de verhalen over de Nieuwe Economie waarin economische schommelingen verleden tijd zouden zijn en de groei permanent hoger. Geen wetenschapper, maar wel een heel consistente beleidseconoom.

Standvastig en open

Als Duisenberg eenmaal ergens van overtuigd was, hield hij eraan vast en handelde ernaar. In het eerste jaar van de ECB stond hij onder druk van de Duitse minister van

Financiën om de rente verder te verlagen. Duisenberg gaf geen krimp. “Ik hoor de politici wel, maar ik luister niet”, zei hij nuchter. Daarmee zette hij in de praktijk de toon voor de onafhankelijkheid van de ECB. Zijn standvastigheid bleek ook in mei 1998, toen het geharrewar over zijn benoeming op zijn hoogtepunt was. Hij was bereid toe te geven dat hij mogelijk niet de volle acht jaren president zou blijven, maar wilde zich niet vastleggen op een bepaalde periode. De indruk dat hij hiermee zijn standpunt veranderde, is onjuist: al eind oktober 1996 vertelde hij, toen hij mij vroeg met hem mee te gaan naar Frankfurt, dat hij niet wist hoe lang hij ECB-president wilde blijven, maar dat het zeker niet de volle periode zou zijn. Een ontwapenend droge humor was zijn handelsmerk, typerend voor zijn relativeringsvermogen. Hij vroeg mij eens namens hem te spreken op de prestigieuze centrale-bankconferentie in Jackson Hole. Maar ik had allerlei tegenslagen en strandde in Denver. Verre van vrolijk belde ik Duisenberg in Frankfurt. “Goed nieuws”, hoorde ik opgewekt aan de andere kant van de lijn. “Goed nieuws?”, vroeg ik verbaasd. “Ja, ik ben blij dat het jou treft en niet mij. Ik laat ze de speech wel op papier uitdelen. Kom maar terug wanneer je wilt en neem vooral wat vakantie.”

Indrukwekkend was dat Duisenberg nooit zijn verantwoordelijkheid ontliep, hoeveel hij ook delegeerde. Tijdens moeilijke momenten en na het maken van fouten, schoof hij nooit zijn problemen af op anderen. Hij stond er dan voor open zich door ons vanaf de zijlijn te laten vertellen wat hij beter kon doen. De jaren in Frankfurt zijn fysiek en mentaal erg zwaar voor hem geweest. Het is droevig dat hij maar twee jaar van zijn pensionering heeft kunnen genieten. Wim Duisenberg heeft geschiedenis gemaakt. Europa en Nederland zijn hem veel dank verschuldigd.

L.H. Hoogduin

De auteur is divisiedirecteur Wetenschappelijk Onderzoek van de Nederlandsche Bank en hoogleraar Monetair Economie en Financiële Instellingen aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is bijna vier jaar de persoonlijk adviseur van Wim Duisenberg geweest. l.h.hoogduin@dnb.nl

Dividend als grootste risico, of juist een nieuwe kans?

tekst: Mark Schilstra¹

Vroeg of laat krijgt iedere investeringsbank, pensioenfonds of vermogensbeheerder ermee te maken: het op theoretische basis waarderen van (beursgenoteerde) opties. Dit ter bepaling van de aantrekkelijkheid van een bepaalde optieserie, het prijzen van een optie indien deze geen listing heeft (zogenaamde OTC opties²) of ter berekening van het risico in een bepaald scenario. Het in eerste instantie zo eenvoudig lijkende concept, het kopen van bescherming onder een portefeuille of het via een hefboom speculeren op de beurs, vervalt hiermee al vrij snel in een behoorlijk wiskundig gebeuren, waarbij de nodige modellenkennis noodzakelijk is. Dit artikel wil daarom op eenvoudige wijze duidelijkheid geven in de wijze waarop opties theoretisch gewaardeerd worden. Daarnaast wil het aangeven hoe

het verlagen van de dividenden als gevolg van het slechte bedrijfsnieuws zoals dat van 2002 tot 2004 heeft plaatsgevonden ervoor heeft gezorgd dat optiehandelaren met een in het verleden veelal volledig onderschatte dimensie van de optietheorie zijn geconfronteerd: het zogenaamde epsilon-risico. Dit epsilon-risico, ofwel de (optie) prijselasticiteit ten opzichte van dividendveranderingen, heeft ervoor gezorgd dat een groot aantal handelaren in die periode grote (ongerealiseerde) verliezen heeft geleden en diverse partijen zelfs positie hebben moeten afbouwen. We zullen dit proberen te illustreren aan de hand van eenvoudige voorbeelden en zonder in te gaan op de achterliggende formules en verdelingen.

Calls en Puts

Reeds sinds het bestaan van financiële markten houden beleggers zich bezig met de vraag of het mogelijk is door het volgen van bepaalde beleggingsstrategieën de performance van een belegging te verbeteren. Maar hoewel in de jaren '60 beleggen nog uitsluitend bestond uit het selecteren van aandelen waarvan men verwachtte dat ze een positief rendement zouden opleveren, en er van een systematische vergelijking met andere aandelen nog nauwelijks sprake was, is de situatie intussen volledig veranderd. Niet alleen dient het gehele beleggingsproces tegenwoordig transparant te zijn en op consistente wijze te worden uitgevoerd, maar tevens is, als gevolg van de intrede van de opties, de beleggingswereld een stuk wiskundiger geworden. Hoewel vrijwel iedere belegger bekend is met het feit dat het kopen van een put-optie een aandelenpositie kan beschermen tegen dalingen en er met call-opties mooie winsten kunnen worden gehaald in stijgende markten, is lang niet iedereen op de hoogte van het exacte prijsmechaniek erachter. Moderne optietheorie geeft ons weliswaar via diverse optiemodellen de mogelijkheid optiepreisen te berekenen,

maar duidelijk dient in alle gevallen te zijn dat de uitkomst van deze berekeningen nooit beter is dan de kwaliteit van de input. Voor het bepalen van een optieprijs zijn een zestal inputs vereist, die deels eenvoudige exogenen zijn, maar ook voor een deel 'arbitrair' zijn en afhankelijk zijn van de visie van de handelaar. Zoals bekend betreft een optie het recht om gedurende een bepaalde periode tegen een bepaalde prijs te kopen (call³) of verkopen (put⁴). Intuïtief is natuurlijk direct duidelijk dat de looptijd van een optie hierbij van belang is: in principe zal een langer recht op iets altijd meer waard zijn dan een korter recht. Ook zal het duidelijk zijn dat het niveau waartegen gekocht of verkocht mag worden (het uitoefenniveau) belangrijk is. Het recht tegen een lage prijs te kopen zal immers meer waard zijn dan tegen een hoge prijs en andersom voor een verkoop. Minder duidelijk is echter wat het effect van rente of dividenden op de waarde van dergelijke optierechten is. Ieder optietradingsstelsel bezit daarom de mogelijkheid de gevoeligheid voor de verschillende effecten zichtbaar te maken. Deze zogenaamde 'Grieken' betreffen de elasticiteiten van de verschillende inputvariabelen en worden

berekend door de verschillende partiële afgeleiden te berekenen van de optieprijsformule naar de verschillende inputs. Dit zal er op dit moment voor een ATM⁵ AEX-index optie ongeveer als volgt uit zien.

Figuur 1:

Grieken	Call	Put	Verandering
Prijs	30,00	25,00	
Delta	0,45	0,55-	onderliggende
Gamma	0,01	0,01	delta
Vega	1,77	1,77	volatiliteit
Theta	(0,02)	0,03-	tijdserosie
Rho	0,02	0,03-	rente

Aan de hand van een dergelijke tabel kan een handelaar dus zien hoeveel zijn optieprijs verandert bij kleine veranderingen in marktwaarden. Dit kan als volgt gelezen worden. Ten eerste is de delta gedefinieerd als de verandering van de optiewaarde als gevolg van de waarde van het onderliggende aandeel of index. Indien je het recht hebt de AEX te kopen voor 370 zal dit recht meer waard worden als de AEX stijgt, dan wanneer deze daalt. Bovenstaande tabel van gevoeligheden geeft aan dat je

call- optie per punt stijging van de AEX 45 cent meer waard wordt en je put 55 cent minder. De gamma (tweede afgeleide) geeft aan dat de nieuwe call delta in dat punt (AEX 371) dan 0.46 is (0.45+0.01) en de nieuwe pu delta -0.54. Vega geeft aan dat zowel call als put 1.77 EUR in waarde stijgen bij een volatieler wordende beurs. Hierbij is volatiliteit gedefinieerd als de standaarddeviatie van de rendementen van de onderliggende. Aangezien opties een asymmetrisch pay-off patroon hebben (je winst is ongelimiteerd, terwijl je verlies beperkt is) is intuïtief te begrijpen dat grotere beweging in de markt je verwachte opbrengst verhoogt. De verliezen blijven immers beperkt, terwijl je winstkansen met steeds grotere getallen worden vermenigvuldigd. Verder geeft de tabel aan dat bij een gelijkblijvende beurs je opties dagelijks respectievelijk 2 en 3 cent aan waarde verliezen (theta), wat gezien het korter worden van je recht ook logisch klinkt. Ten slotte verhoogt een 1 bp⁶ stijging van de rente de call prijs met 2 cent, en wordt de put 3 cent minder waard. Intuïtief valt dit te begrijpen doordat calls kopen een alternatief is voor stukken kopen, waarbij je niet de gehele prijs betaalt. Je bespaart dus op je kosten, wat bij hogere rente meer waard is. Wat opvallend is, is dat noch in de financieringsliteratuur, noch in vele tradingsystemen veel aandacht wordt besteed aan het effect van dividend op de optieprijs. Hoewel dividend weliswaar als input dient te worden ingevoerd werd hier zelden over nagedacht of gesproken. Gangbaar was om als dividend de zogenaamde IBES schatting te gebruiken, dat een gemiddelde voorstelt van vele door analisten afgegeven verwachtingen. Aangezien deze verwachtingen tot een jaar of vijf geleden vrij redelijk waren en niet erg afweken van in optiepreisen geïmpliceerde dividendverwachtingen, werd hierover zelden gesproken. Aan de hand van bovenstaande tabellen hebben grote aantallen handelaren zich laten verleiden tot het groot opzetten van optiestrategieën die conform deze tabel gratis geld opleverden. Dit is bij investeringsbanken deels het gevolg geweest van emissies van allerlei gestructureerde producten als reverse convertibles en garantieproducten, en bij kleinere handelspartijen het gevolg van doelbewuste arbitrageposities.

De Conversie

De strategie die hierbij gehanteerd werd is

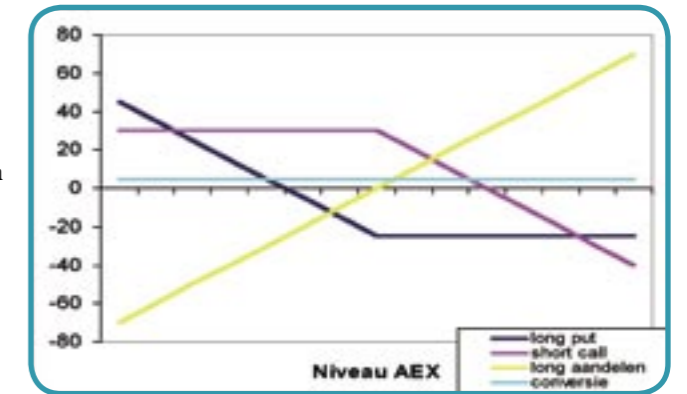
het kopen van de aandelen, het verkopen van een ATM call en het kopen van een ATM put (opties 1/100 t.o.v de aandelen). Hierbij worden dus feitelijk stukken gekocht en direct synthetisch verkocht, zodat op papier een risicoloze positie ontstaat⁷. Door enkele partijen werden dergelijke strategieën opgezet als een soort van arbitrage. Op de bij de aandelen verkregen dividenden wordt namelijk 25% dividendbelasting ingehouden. Voor Nederlandse instituten⁸ is dit echter fiscaal verrekenbaar, waardoor feitelijk het gehele dividend wordt ontvangen. Buitenlandse partijen kunnen dit niet of slechts gedeeltelijk, waardoor in de meeste gevallen een belastingdruk van ongeveer 15% overblijft. Binnen de optieprijs wordt normaal gesproken gerekend met een gemiddelde van die twee, en wordt gerekend alsof er 92% van het dividend wordt ontvangen. Voor Nederlandse partijen kan het dus interessant zijn aandelen te kopen (waarop 100% van het dividend wordt ontvangen) en aandelen synthetisch (via bovenbeschreven pu-call constructie) te verkopen aan een buitenlandse partij. Hierop wordt dan impliciet slechts 92% dividend betaald. Andere partijen, zoals investeringsbanken, worden door uitgifte van diverse gestructureerde producten, als reverse convertibles en garantieproducten, 'gedwongen' in een dergelijke conversie. Bij de koop van een garantieproduct koopt de klant onder andere een call, terwijl bij de koop van een reverse convertible onder andere een put wordt geschreven. Voor de uitgevende partij betekent dit dus een short call en een long put, welke gehedged wordt met een long aandelenpositie⁹. Zo ontstaat opnieuw een conversiepositie. Tenslotte kan natuurlijk ook 'gewoon' sprake zijn van een prijsdiscrepancie tussen de call, de put en de onderliggende waarde, waardoor arbitrage kan plaatsvinden.

Een voorbeeld

Veronderstel nu dat op dit moment de 'aandelen'¹⁰ tegen 370 gekocht worden, de call tegen 30 verkocht kan worden en de put tegen 25 kan worden gekocht (zie

figuur 1). Op expiratie ontstaat dan het volgende pay-off patroon.

Figuur 2:

Te zien valt dat de som van de drie posities, long stukken, short call en long put (de conversie), een eindresultaat oplevert dat onder alle omstandigheden 5 is, onafhankelijk van de stand van de AEX bij expiratie van de opties. Handelaren hebben daarom jarenlang als hoogste doel het opzetten van dergelijke constructies meegekregen, omdat je, wat er ook gebeurt, altijd 5 verdient. Wat echter zelden benadrukt wordt, is het effect van dividendverlagingen op een dergelijke constructie. Zoals bekend heeft een groot aantal bedrijven als gevolg van de slechte resultaten in de periode 2002-2004 besloten de dividenden te verlagen, en hoewel analisten steeds vrij optimistisch bleven in hun voorspellingen, gaf de markt in die tijd andere signalen. Dividendvoorspellingen die uit optiepreisen te destilleren waren (zgn. implied dividends), waren enorm afgenomen en bleven vooralsnog laag. De discrepantie zoals die is ontstaan tussen deze zogenaamde implied dividenden en de IBES verwachtingen heeft gezorgd voor optiepreisen die niet meer eenvoudigweg kunnen worden gevoerd door standaard dividendinputs. Bij het prijzen van de optie diende wel degelijk zorgvuldig te worden nagedacht over de dividenden in de toekomst, en ook de dividendgevoeligheid van de optieprijs (de zogenaamde epsilon) diende in steeds meer tradingsystemen te worden geïmplementeerd. Indien we voor de bovenstaande opties de epsilon bepalen voor respectievelijk call en put, dan komen we tot de volgende waarden: -2.63 en 2.77. Dit dient geïnterpreteerd te worden als een daling van de callprijs met 2.63 en een stijging van de put met 2.77 bij een dividendverandering van 1%-punt¹¹. >>

Dit valt als volgt te begrijpen: indien bedrijf A beslist zijn dividend te verhogen, zal na dividenduitkering het aandeel normaal gesproken dalen met de waarde van het dividend. Aangezien de call waarde positief afhankelijk is van de waarde van het onderliggende aandeel, zal de call dus in waarde dalen. Aangezien voor de put het omgekeerde geldt, zal deze in waarde stijgen. Voor de bovenstaande conversie betekent een lager wordend dividend zowel een stijgende prijs in de call die men short staat als afwaardering van de put die men long staat. Dit betekent dus een verlies op de gehele synthetic. Hiermee wordt de aanvankelijk veronderstelde winst van 5 volledig tenietgedaan en slaat de winst zelfs om in een verlies. Eén en ander is ook duidelijk door de constructie te zien als long stukken en een short synthetisch aandeel. De prijs van de short kant is gebaseerd op een voorspelling in de dividenden die via de long kant dient te worden gerealiseerd. Indien deze voorspelling niet uitkomt, zal dit direct van invloed zijn op de contante waarde van de toekomstige ontvangen dividenden, en dus op de totale winst. Dit epsilon-effect zal bij langlopende opties nog groter zijn, aangezien hierbij sprake is van multiple dividenden. Hierdoor zal een verlaging van dividend ook in alle toekomstige dividenden worden verrekend.

Hoe nu verder?

Kunnen we hieruit nu concluderen dat handelaren in het verleden onverantwoorde posities zijn ingenomen die ze daarna met grote verliezen hebben moeten draaien? Dat hoeft niet direct. Wel kunnen we stellen dat het dividendrisico een in het verleden behoorlijk onderschat element binnen de optietheorie is geweest. Wellicht is het bij het innemen van de positie niet duidelijk geweest wat het effect van slechtere bedrijfsresultaten op dergelijke posities had, of misschien was dat risico bewust ingecalculleerd. Feit is echter dat een groot deel van de handelaren (wellicht gedwongen) pas erg laat gedraaid is in zijn positie en daardoor een groot deel van zijn P&L als sneeuw voor de zon heeft zien verdwijnen. Moeten we de conversie vanaf nu dan maar vergeten? Integendeel; het blijft een strategie die onafhankelijk is van koers- en volatiliteits veranderingen en die uitgezet tegen die betreffende Grieken risiconutraal is. Op dit moment zou ik zelfs graag weer conversies long staan; de dividenden lijken op een minimum te staan en de eerste dividenden zijn intussen weer verhoogd.

De angst zit er echter voor de handelaren nog wel even in en zij zullen dus wel een keer extra nadenken voor ze opnieuw groot in de conversie stappen. Aan de andere kant geldt voor vele handelaren nog steeds: de mooiste bloemen groeien aan de afgrond. **RE**

foto: Tim Posthumus Meijjes

Voetnoten:

- 1 De auteur is momenteel werkzaam als Global Head of Operational Risk voor Securities en Fund Solutions binnen de Merchant Bank van Fortis Bank, na enige tijd Trading Analyst bij Fortis Bank Global Clearing N.V en Head of Reporting bij Fortis Investment Bank geweest te zijn.
- 2 OTC (Over The Counter) opties zijn opties die direct tussen twee partijen worden afgesloten en die niet over de beurs lopen; er bestaat dan ook geen beurskoers.
- 3 Een call-optie keert op de expiratie-datum het (positieve) verschil tussen de uitoefenprijs en het koersniveau uit. Een call met uitoefenprijs 370 zal op expiratie bv. 30 uitkeren als de index gestegen is naar 400, en niets uitkeren als de index gedaald is naar 350.
- 4 Een put-optie keert op de expiratie-datum het (positieve) verschil tussen het koersniveau en de uitoefenprijs uit. Een put met uitoefenprijs 370 zal op expiratie bv. 30 uitkeren als de index gedaald naar 340, en niets uitkeren als de index gestegen is naar 390.
- 5 ATM (At the Money) opties zijn opties waarbij het uitoefenniveau gelijk is aan de huidige marktwaarde; we zijn hierbij uitgegaan van een referentieniveau van 370, looptijd okt 2006 en een volatility van 15%.
- 6 Een bp (basispunt) komt overeen met 1/100 procent.
- 7 Het pay-off patroon van een short call en een long out is gelijk aan dat van een short future, ofwel het resultatenprofiel van een short aandeel verschoven over de y-as; dit wordt veelal aangeduid als de synthetische markt. Door aandelen te kopen en deze impliciet te verkopen ontstaat dus een risicoprofiel dat onafhankelijk is van het beursniveau.
- 8 Dit geldt overigens ook voor particulieren.
- 9 Hedgen is het innemen van tegengestelde posities met als doel het risico van financiële transacties af te dekken.
- 10 Er bestaan uiteraard geen aandelen AEX, voor ieder dividendbetalend aandeel geldt echter precies hetzelfde. Voor de AEX zou ipv aandelen gekozen kunnen worden voor zgn. trackers.
- 11 Hierbij is uitgegaan van een dividendyield stijging van 4% naar 5%.

ADV PricewaterhouseCoopers

Hoe moet het verder met ontwikkelingshulp?

tekst: Arno Wellens

Wat me altijd heeft verbaasd is dat het budget van ontwikkelingssamenwerking zo snel bekend is. Elk jaar wordt er een schatting van ons BNP gemaakt en 0,8% daarvan wordt aan ontwikkelingshulp gegeven. (1a) Dat is een makkelijke berekening, terwijl de inzet die nodig is om armoede in de wereld daadwerkelijk te bevechten waarschijnlijk niet zo gemakkelijk te bepalen is. Typisch een geval van kijken naar wat je geven wil, en niet naar wat er nodig is. Immers, in rampjaren zal er wellicht veel meer geld nodig zijn, en in andere jaren minder.

Over deze 0,8% wordt niet gediscussieerd. Omdat wij rijk zijn wordt hier niet op bezuinigd, aangezien dit door alle partijen als onbeschaving wordt gezien. De Socialistische Partij (SP), die zichzelf als sociaal bestempelt, pleit voor een verhoging van de hulp naar 1%. Goed bedoeld, maar een druppel op de gloeiende plaat.

Wat kun je doen met 0,8% van het BNP van Nederland, 400 miljard per jaar? Helaas zijn er op dit moment 2 miljard mensen die moeten rondkomen van minder dan een Euro per dag. Het uitsmeren van onze ontwikkelingshulp over al deze mensen betekent een absolute koopkrachtverbetering van 0,0038 per dag per persoon, boven op de Euro die er al was. Zelfs voor iemand die straatarm is, is dit zo weinig dat dit niet te meten is.

Dit lijkt een onzinnige berekening omdat onze hulp niet wordt uitgesmeerd over alle armen, maar wordt gebundeld in een aantal projecten waarin onze hulp wel significant is. Zo ondersteunt Nederland op dit moment een project in Ethiopië ter bestrijding van Aids. Mede dankzij Nederland werden dit jaar 43 miljoen condooms verkocht in Ethiopië, waardoor naast Aids ook overbevolking wordt bestreden. (1a)

Elk jaar, met prinsjesdag, wordt de Nederlandse begroting gepresenteerd. Dit is de afsluiting van een lang proces: elk departement heeft haar eigen wensen, maar het totaal van de kosten mag een bepaalde drempel niet overschrijden. Immers, het totaal van de uitgaven moet worden gedekt door belastinginkomsten, en eventueel een grotere staatsschuld. Dit laatste is de taak van het ministerie van financiën. Geen benijdbare positie, de minister van financiën zal iedere collega op bezoek krijgen die om meer geld vraagt. Oud-premier van Agt roemde daarom ook de onlangs overleden Wim Duisenberg, die als minister deze zware taak kreeg toebedeeld in het bevroren kabinet van den Uyl (1973-1977).

Maar let wel: de projecten waarin Nederland deelneemt hebben het karakter van overheidsdiensten. Omdat de regering van Ethiopië er niet in slaagde zelf te zorgen voor condooms, springen wij bij. Aidsbestrijding is een onderdeel van volksgezondheid en dit is een overheidstaak. Je zou de wereldwijd gegeven ontwikkelingshulp daarom moeten vergelijken met het bedrag dat deze landen zelf zouden moeten vergaren, als ze zelf in de eerste levensbehoeften van hun armen moesten voorzien. Dan kan er met 0,0038 per persoon per dag toch niet veel gedaan worden. Ter vergelijking: per dag per Nederlander geeft onze overheid 35,00 uit, dat is bijna een factor tien duizend. Gezien de omvang van het armoedevraagstuk kan daarom onze ontwikkelingshulp wel goed bedoeld, maar nooit significant genoemd worden.

Beter iets dan niets, zult u zeggen: beter 0,8% dan 0% hulp. Maar ondanks een jarenlange geschiedenis van Nederlandse en internationale ontwikkelingshulp wordt de situatie er niet beter op. Uit onderzoek blijkt dat de kloof tussen arm en rijk in de wereld alleen maar groter wordt. De

schuld van arme landen blijft stijgen, de kwaliteit van de voeding in veel arme landen blijft zorgwekkend en de gemiddelde levensverwachting daalt eerder dan dat hij stijgt. Dit is met name in Afrika het geval. (1)

Het nare is ook dat regeringen die hulp ontvangen, een bestedingspatroon hebben dat niet lijkt te kloppen met de schrijnende armoede in hun land. Zo is Ethiopië een van de landen die hulp ontvangen van Nederland. De hongersnood daar lijkt

Een Su-27 van Ethiopië, kosten: ongeveer € 50 miljoen per stuk. Dat is meer dan twee keer de totale Nederlandse jaarlijkse gift aan dat land. Ethiopië heeft in 2003 8 van deze toestellen aangeschaft. (Foto Russische Defensie ministerie)

wel chronisch: in de jaren '80 werd er via live aid een grootscheepse campagne opgezet om voedselhulp te mobiliseren voor de hongerende bevolking. Maar ook vandaag de dag blijkt Ethiopië niet in staat haar bevolking van voldoende voedsel te voorzien. (1)

Ethiopië heeft naast een hongerende bevolking ook een dictatoriale regering met een enorm leger, ongeveer 300.000 man sterk. Het land is intern verdeeld door stammenstrijd en het leger wordt ook bestuurd door enkele stammen. Ethiopië geeft ook, ondanks de schrijnende armoede, absurd veel geld uit aan defensie, ongeveer 6% van het BNP. Enkele jaren geleden was dit zelfs nog 12%. Na internationale druk is dit verlaagd, maar 6% is nog steeds veel. Ter vergelijking: Nederland besteedt 2% aan defensie. (3)

Sinds enkele jaren is Ethiopië bezig haar luchtmacht te versterken. Ondanks de hongersnood maakt het land veel middelen vrij om nieuw materieel aan te schaffen. De luchtmacht is versterkt met Russische Su27 straaljagers, materieel van wereldklasse, waardoor de positie van de dictatoriale regering wordt versterkt. Een Su27, waar Ethiopië in 2003 er acht van kocht, kost per stuk ongeveer € 50 miljoen. Dat is meer dan twee keer zoveel

als de totale bilaterale hulp die Nederland in 2004 aan Ethiopië gaf, namelijk € 19,5 miljoen. (1), (2), (3)

Met andere woorden: de Ethiopische regering kon een veelvoud van de hulp uit Nederland zelf opbrengen maar deed dit niet. In plaats daarvan werd het leger versterkt, zodat de zittende, corrupte en gewelddadige regering zich beter kan verdedigen,

Naar mijn mening is het vreemd dat we geld geven aan een corrupte en gewelddadige regering, die haar leger tegen haar eigen mensen inzet, waardoor er asielzoekers uit dat land naar Nederland komen.

ook tegen oppositie uit het binnenland. Naar mijn mening is dit een reden om de ontwikkelingshulp aan dit land eens kritisch te bekijken: wij helpen namelijk de Ethiopische bevolking daar waar de regering zelf ook kon ingrijpen. De dictators aldaar hebben alleen andere prioriteiten. Indirect steunen wij daarom een dictatuur, ook al is ontwikkelingshulp goed bedoeld. Immers, door bij te springen daar waar de Ethiopische regering zelf steken laat vallen, geven we de Ethiopische regering geld om aan andere zaken te besteden, zoals

straaljagers. Werkt ontwikkelingshulp zo niet zelfs contraproductief?

Voor alle duidelijkheid: ik ben niet tegen internationale solidariteit, integendeel. Maar ik denk dat we ons niet rijk moeten rekenen: wat we weggeven is niet veel en de huidige methode van armoedebestrijding lijkt geen vruchten af te werpen. Ik vrees dat van onze ontwikkelings-

hulp, klein in omvang en aanbodgericht (0,8% van ons BNP, ongeacht de huidige situatie), ook niet zoveel verwacht moet worden. Uit een recent onderzoek van het IMF blijkt ook dat er geen zichtbaar positief effect is van ontwikkelingshulp. Arme landen worden na jaren van hulp niet minder afhankelijk van die hulp. De auteurs merken op dat dit geen reden is om aan te nemen dat geen enkele vorm van hulp in de toekomst kan helpen. Wel stellen ze dat het nodig is de wijze waarop ontwikkelingshulp wordt gegeven grondig te herzien, gezien het zeer magere succes van de huidige methode. (4)

Naar mijn mening zouden we moeten stoppen met het bekijken van armoedebestrijding vanuit onze wens om te geven. Het is niet belangrijk of wij 0,8% of 1% willen geven, de discussie zou moeten gaan over het type hulp dat nodig is. Hoewel er veel wordt gesproken over het debat in Srebrenica, zijn er veel voorbeelden van succesvol Nederlands optreden in crisisgebieden. Zo heeft Nederland in 1998 nog een vredesmissie geleid in Ethiopië, waardoor het conflict met het buurland Eritrea kon worden opgelost. Verder helpt de Nederlandse defensie vaak bij humanitaire crises, zoals hongersnood, maar ook bij de orkaan Katrina in de VS. Defensie beschikt over een flexibele organisatie en heeft een grote logistieke kracht. Dit geeft haar de mogelijkheid om snel en adequaat te reageren, meer dan enig ander departement.

Een Ethiopisch jongetje loopt langs het karkas van een dood rund. Ook dit jaar slaat de hongersnood toe na droogte. De regering beschikt niet over de middelen om er wat aan te doen. (Foto General Board of Global ministries, the United Methodist Church)

Een Australische militair op Oost-timor. Naast hun taak als stabilisatiemacht leveren de militairen ook humanitaire hulp. (Foto Australische Landmacht)

Defensie is welhaast de logische tegenhanger van ontwikkelingshulp, in ieder geval voor linkse partijen. Zo pleiten SP en Groenlinks voor een bezuiniging op defensie en een uitbreiding van de ontwikkelingshulp. Veel bekende Nederlanders kunnen zich ook vinden in dit populaire standpunt. DJ 100% Isis stelde bij een cool politics debat voor om 'geen bommen maar cadeautjes' te geven, waarmee ze haar afkeur van geweld uitte. Dit lijkt ook op de slogan van Keer het tij, een bundeling van organisaties die het niet met het huidige kabinet eens zijn: 'geen bommen maar boeken'.

>>

Ik vind dit nogal kort door de bocht. Het is inderdaad prettiger om een beetje geld te geven en niet te kijken waar het blijft, dan door militair ingrijpen in het buitenland risico te lopen. Maar dit is wederom denken vanuit het aanbod en niet vanuit

de vraag naar internationale solidariteit: is meer geld en minder militaire bijstand inderdaad waar ontwikkelingslanden op wachten? In veel landen moet je erkennen dat de situatie zo ver is afgesleden dat ontwikkelingshulp niet meer kan werken en alleen militair ingrijpen de orde kan herstellen. Er zijn verschillende landen in Afrika, zoals Sierra Leone, waar totale chaos heerst en elke vorm van gezag en overheidsdiensten ontbreekt. Er is geen centrale overheid aan wie de ontwikkelingshulp overgemaakt kan worden en als die er al is, is die vaak corrupt en gewelddadig, zoals in het geval van Ethiopië.

Zodra in een dergelijk land de orde is hersteld en er vervolgens aan de wederopbouw kan worden gewerkt, is het belangrijk dat het land niet terugvalt. Daarom zou het Westen, door militaire aanwezigheid, op de situatie moeten blijven toezien. Hier-

voor kan prima worden samengewerkt met regionale, democratische ontwikkelingslanden zoals Zuid-Afrika. Om een land in staat te stellen er weer economisch bovenop te komen, is er een langdurige periode van rust nodig. Op deze manier kan de Nederlandse defensie effectief meewerken aan het terugdringen van de armoede in de wereld. Om vrede en veiligheid, en daarmee welvaart, wereldwijd te beschermen moeten democratische landen, rijk en arm, een vuist kunnen maken. En dat vergt helaas een flink defensiebudget.

Naar mijn mening is het noodzakelijk dat de manier waarop wij internationaal solidair zijn, grondig wordt herzien. De huidige methode gaat uit van het geven aan de armen, gebaseerd op Christelijke waarden, en geen geweld, gebaseerd op socialistische waarden. Deze methode, gebaseerd op dogma's, heeft niet het

Om vrede en veiligheid, en daarmee welvaart, wereldwijd te beschermen moeten democratische landen, rijk en arm, een vuist kunnen maken. En dat vergt helaas een flink defensiebudget.

gewenste effect gehad: de kloof tussen arm en rijk lijkt alleen maar groter te worden. Daarom zouden wetenschappers en politici met nieuwe, gedurfde methodes moeten komen om armoede daadwerkelijk te bestrijden. In plaats van vertrouwde dogma's te beschermen, zouden we meer creativiteit aan de dag moeten leggen. We zouden moeten accepteren dat de meest effectieve manier van hulp geven misschien niet die is die wij graag zouden zien. Soms is preventief militair ingrijpen beter dan geweldloosheid, en soms werkt een vrije markt beter dan een gift.

Als Nederland haar militaire middelen inzet om anderen te helpen, moet dat naar mijn mening altijd onder de VN vlag gebeuren. Ik sta daarom ook niet achter de oorlog in Irak. Maar het andere uiterste, dus geweldloosheid onder alle voorwaarden, is ook niet goed. In veel situaties heeft Nederland succesvol bijgedragen met militaire middelen. Je kunt hierbij denken aan het sturen van een vredesmacht, zoals in Ethiopië, maar ook aan het vervoer van hulpgoederen door de luchtmacht.

Wat mij stoort in het debat over internationale solidariteit, is dat politieke partijen krampachtig vasthouden aan hun politieke

dogma's en weigeren creatief te zijn. De socialistische partij is bijvoorbeeld een aanhanger van het standpunt 'geen bommen maar boeken'. Daardoor stemmen zij in debatten in de Tweede Kamer per definitie tegen elke vorm van militaire inzet, omdat zij minder defensie en meer giften willen. Als het aan de SP had gelegen, was een aantal militaire missies van Nederland niet doorgestaan, die later erg succesvol waren gebleken.

Internationale solidariteit mag wat mij betreft geen 1% maar 10% van ons BNP kosten. Ik wil dan wel dat de methode die wordt gebruikt gedurfd, creatief en vooral effectief is. De huidige methode is gebaseerd op gulheid en geweldloosheid, maar lijkt zelfs contraproductief te werken. Ik doe daarom een beroep op wetenschappers en politici, ook die aan de Universiteit van Amsterdam, om creatief wetenschappelijk aan de slag te gaan en een aantal vragen te beantwoorden. Welke technieken van armoedebestrijding zijn het meest effectief? Als de situatie in een land niet verbetert door ontwikkelingshulp, maar er treden wel negatieve neveneffecten op, zoals corruptie, is het dan niet beter te stoppen met de hulprelatie? Is Defensie niet het aangewezen

departement om zich bezig te houden met internationale solidariteit, gezien haar flexibele organisatie en logistieke kracht? Wat is wetenschappelijk gezien, dus los van eventuele politieke stellingnames, de succesvolste methode van ontwikkelingshulp gebleken in het verleden?

Dit soort vragen kun je alleen wetenschappelijk beantwoorden als je elke uitkomst accepteert, dus ongeacht eigen politieke voorkeur. In de strijd tegen mensonwaardige armoede zijn naar mijn mening alle middelen geoorloofd. Ook het opzij zetten van Christelijke en socialistische dogma's.

1. -Halving global hunger: Background paper of the United Nations taskforce 2 on hunger, Lead author: Sara Scherr, 2003. - African Development Report 1999, Infrastructure development in Africa, 1999, African development bank 1a. Ministerie van ontwikkelingssamenwerking, www.minbuza.nl > ontwikkelingsamenwerking
2. <http://www.transparency.org/cpi/2004/cpi2004.en.html#cpi2004>
3. - CIA world factbook, www.cia.gov. - Federation of American Scientists <http://www.fas.org/asmp/profiles/wmeat/WMEAT99-00/05-hl-MilBurden.pdf>
4. Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence Really Show?

Het werk is nooit af!

Vijftig jaar UvA, door de ogen van prof. Arnold Heertje.

In oktober 2005 is professor Arnold Heertje vijftig jaar verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Reden voor een uitgebreid interview: over veranderingen binnen de UvA en de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie en de toekomst van het hoger onderwijs; over het blootleggen van wat niet goed gaat en de rol van het professoraat.

tekst: Judith Groen

Laten we beginnen met het vakgebied. Is er binnen de economische wetenschap veel veranderd de afgelopen vijftig jaar?

'Ja, het vakgebied is specialistischer geworden. In de tijd dat ik colleges volgde hadden de professoren meer overzicht. Hiermee bedoel ik natuurlijk niet dat ze alles van ieder aspect binnen de economie wisten. Ze hadden echter wel een globaal beeld van wat er speelde en, het allerbelangrijkste, ze wisten wat ze niet wisten. Zelf heb ik al die jaren veertig abonnementen gehad op tijdschriften en ik schaf erg veel vakliteratuur aan. Op die manier hou ik dit overzicht.

Nu heb je binnen de economie veel specialisten, waar een aantal heel goede mensen bij zitten, die erg veel weten van hun eigen kleine terrein. Op die manier verliezen ze echter wel de onderlinge verbanden in de economie uit het oog. Zo vinden ze binnen hun deelterrein soms het wiel uit, terwijl dit binnen de economie al is gebeurd. Er zijn natuurlijk nog wel mensen die het overzicht hebben, maar op hun expertise wordt geen beroep op gedaan. Met als gevolg dat die zich verder gaan specialiseren. Het is een begrijpelijke arbeidsverdeling, maar het is te ver doorgeschoten. Soms zelfs in de richting van waarhoofderij. Dit alles is nadelig voor de studenten. Zij krijgen nu college in kleine stukjes van het vakgebied en verwerven hiermee zelf geen overzicht. Dat is heel verwarrend. Hierdoor is het nu ook een zwaardere opgave om in vier jaar tijd een beeld te krijgen van het vak. Hiermee wil ik natuurlijk niet zeggen dat vroeger alles beter was, maar er is wel

degelijk een verschil.

Verder is door mathematisering van de economie het niveau van de analyse toegenomen en is er veel meer empirische kennis en econometrische verificatie. Hierdoor is ook de relevantie van het vak voor de samenleving en het overheidsbeleid groter geworden.'

Heeft deze specialisatie invloed gehad op het niveau van de opleiding?

'Zoals ik al zei, is het voor studenten nu een zwaardere opgave om in vier jaar een goed beeld te krijgen van het vak en dat komt voornamelijk door die specialisatie. Als ik de belangrijkste twee studierichtingen even apart neem, algemene en bedrijfseconomie, zou ik zeggen dat algemene economie lastiger is dan vroeger. Dit komt doordat er hogere eisen aan de student worden gesteld. In het voortgezet onderwijs krijgen leerlingen tegenwoordig veel minder algemene economie dan vroeger en dus is de kloof met de universiteit voor hen groter. Bij de richting bedrijfseconomie is dit probleem minder groot, want de bedrijfseconomie heeft een minder spectaculaire ontwikkeling doorgemaakt dan de algemene economie. De meeste studenten hobbelen daar op de universiteit wel doorheen. Dit komt ook doordat bedrijfseconomen tegenwoordig veel minder algemene-economiestof in het curriculum hebben dan vroeger. Een onverstandige verschraling.'

Is de gemiddelde student veranderd in die vijftig jaar?

'De studenten van vijftig jaar geleden hadden, gemiddeld gesproken, een grote belangstelling voor de colleges. Ik vind dat er nu in de massa een te grote fractie studenten is die geen belangstelling voor de wetenschappelijke kant van de economie heeft. Ze zijn beroepsmatig georiënteerd. Er is geen afzet voor de theoretische analyse en dat is ontmoedigend voor docenten. De groep beroepsmatig georiënteerde studenten zou eigenlijk een hbo-opleiding moeten volgen.'

Is dat ook niet het gevolg van het feit dat het aantal studenten nu veel groter is?

'Ja, daar heeft het zeker iets mee te maken. Vijftig jaar geleden waren de groepen natuurlijk kleiner. In 1951 begonnen we met een groep van 60 jongens en 3 meisjes. In een grote zaal zijn er altijd studenten die geen belangstelling hebben. Maar er zijn er ook altijd die wel belangstelling hebben en die moet je dan stimuleren. In de eerste plaats moet een docent enthousiast lesgeven en reageren op actualiteit. Niet zomaar klakkeloos het boek volgen dus. Het is ook belangrijk dat je serieus op vragen ingaat. En de docent moet boven de stof staan, een docent die in de war raakt door een afwijkende vraag stimuleert niet. Ik heb zelf altijd hetzelfde soort contact gehad met grote groepen als met kleine werkgroepen.'

>>

curriculum vitae

- augustus 1951 - start als student aan de FEE
- oktober 1955 - kandidaatsassistent wiskundige economie en econometrie
- november 1956 - studeert cum laude af aan de FEE
- juli 1960 - promoveert cum laude aan de FEE, op de prijstheorie van het oligopolie
- juli 1963 - docent binnen juridische faculteit
- juli 1964 - benoeming tot hoogleraar aan de juridische faculteit, op de leerstoel van N.G. Pierson voor Staatshuishoudkunde
- juli 1997 - benoemd op de Pierson-leerstoel Geschiedenis van de economische wetenschap, aan de FEE
- november 1999 - afscheid van de juridische faculteit
- april 2005 - afscheid van de FEE en de UvA

Hiermee komen we bij de structuur van het hoger onderwijs. Wat zijn de veranderingen daarin in die halve eeuw geweest?

‘Er is nu sprake van een zekere strakheid. Vroeger was het mogelijk om je, als student, breder te oriënteren en je eigen keuzes te maken binnen je opleiding. Natuurlijk doen studenten elkaar na, dat is van alle tijden. Maar inmiddels staat de bureaucratie tussen de docent en de student in. Er moet een strak schema gevolgd worden en het wordt de student bijna onmogelijk gemaakt om eens een ander vak te kiezen, een onderwerp naar eigen keuze uit te diepen etcetera.

Bij mijn eigen vak liet ik studenten altijd vrij in de keuze van onderwerp en literatuur. Op die manier probeerde ik ze te stimuleren. Er is wel gepoogd deze aanpak te verhinderen maar dat is mislukt. Uiteindelijk stapten de studenten ook op mij af met de vraag of ze een bepaald vak konden volgen. Een docent moet eigenlijk werken als een magneet, die studenten aantrekt en stimuleert om ook over het ongewone en het afwijkende na te denken.’

Hoe is het volgens u gekomen dat de bureaucratie zo in de weg staat?

‘Ten eerste is de kracht van de bureaucratie erg sterk. Ten tweede moeten studenten nogal wat overwinnen om, ondanks die kracht en ondanks groepsgedrag, toch af te wijken van het vaste programma. Ten slotte zijn er de studenten die dit overwinnen en wel willen afwijken, maar uiteindelijk toch gehinderd worden door problemen: vakken passen niet binnen het

programma; in het buitenland zijn vakken weer net anders; of andere faculteiten moeten geraadpleegd worden. Er is tegenwoordig natuurlijk ook sprake van tijdsdruk. Grootschaligheid en efficiëntie staan voorop. Dit geldt niet alleen voor universiteiten hoor. Het gevolg is echter wel dat een universiteit zo net een fabriek wordt.’

Hoe ziet u de toekomst van het hoger onderwijs?

‘Als de lijn waarin we nu zitten doorgetrokken wordt, zullen het HBO en het WO fuseren. Dat is desastreus voor studenten die met belangstelling studeren, die willen excelleren. Die studenten hebben behoefte aan topinstituten. Ik denk zeker dat die ook zullen ontstaan. De samenleving heeft juist ook behoefte aan toppers. Er is namelijk op dit moment geen fundamenteel onderzoek in Nederland.’

Denkt u dat deze uiteindelijke scheiding tussen topinstituten en ‘de rest’ een goede ontwikkeling is?

‘Het heeft voor- en nadelen. Het alternatief is dat goede studenten naar het buitenland vertrekken. Dus als het op deze manier moet, dan moet het maar. Wel zal er sprake zijn van isolatie. Normaal gesproken zijn er altijd stimulerende studenten binnen een groep, die ervoor kunnen zorgen dat anderen zich ontwik-

kelen en de studie toch, eventueel partieel, leuk gaan vinden. De kans dat dat gebeurt is natuurlijk nul als de toppers een aparte opleiding volgen.

Ik wil er wel bij zeggen dat ik tot nu toe de studenten op een hoop heb gegooid, veralgemeniseerd. Dit is een goede manier om dingen aan de kaak te stellen, duidelijk te maken. Als je het in extreme termen brengt zien mensen eerder wat je bedoelt. In de praktijk is natuurlijk iedere student anders en is het dus niet terecht om ze in twee groepen te verdelen: degenen die met belangstelling studeren en de puur beroepsmatig georiënteerde studenten. Er zit ook nog een heleboel tussenin.’

Het thema van dit nummer van Rostra Economica is Amsterdam. Hoe ziet u het belang van Amsterdam voor de economie van Nederland en de wereld?

‘Dit belang wordt enorm overschat, vind ik. De focus op de concurrentiepositie en geldstromen is een te beperkte interpretatie van de economie. Er is in Nederland maar beperkte ruimte en het beslag op deze ruimte moet niet gemaximaliseerd, maar geminimaliseerd worden. Grote projecten, zoals de uitbreiding van Schiphol en de Noord-Zuidlijn, gaan ten koste van het milieu, natuur, cultuur, kortom van de kwaliteit van het bestaan van de mensen. Ik vind het streven van de Europese Unie, in vier jaar tijd de Verenigde Staten in te

‘Ik heb echt een prachtige carrière gehad door de enorme ruimte die ik kreeg en ik voel mij hierdoor zeer bevoorrecht.’

halen volslagen belachelijk. Het is geen wedstrijd! De EU moet naar zijn eigen kwaliteiten kijken, in plaats van anderen na te doen. Dit geldt ook voor Amsterdam.’

Wat zijn volgens u de kwaliteiten van Amsterdam?

‘Ten eerste de culturele achtergrond. Ten tweede de sterke creatieve sector, bijvoorbeeld op het gebied van architectuur en reclame. Schiphol moet niet groeien, maar zich onderscheiden van andere luchthavens! Het zou de toegangspoort moeten zijn tot de Europese cultuur en moet activiteiten aanbieden die daarbij horen. De luchthaven Schiphol kan de toegangspoort worden voor Chinezen, die kennis willen nemen van de grote musea in Europa en daarop worden voorbereid met behulp van informatietechnologie. Op die manier kan de geschiedenis van Europa zichtbaar worden gemaakt. De kennisintensieve, hoogwaardig technische en culturele componenten zijn belangrijker dan de concurrentiepositie.’

Wat is uw relatie met Rostra Economica?

‘Mijn eerste artikel verscheen in 1954. Mijn allereerste artikel is overigens niet gepubliceerd. Het ging over de begroting van de provincie Drenthe in de jaren 1750 tot 1780. Toenmalige redacteur Arie Pais, die later minister is geworden, vond het maar niks en stuurde het terug. Ik heb ook jaren geschreven onder het pseudoniem Henk Bontebal, een enorm linkse marxist. Toen ik tussen 1963 en 1997 aan de juridische faculteit verbonden was heb ik de Rostra een tijd niet gezien. In die tijd heb ik alleen heel af en toe nog wat geschreven. Tijdens mijn tijd aan de FEE heb ik de draad weer opgepakt met mijn vaste column, die ik van 1997 tot 2005 heb geschreven. Mijn relatie met de Rostra is altijd goed geweest.’

Heeft u nog tips voor het blad?

‘Ik heb de Rostra altijd een heel waardevol blad gevonden, met leuke artikelen en relevant voor studenten. De redactie heeft altijd uit goede mensen bestaan. Wel zou ik willen voorstellen meer interviews te publiceren met afgestudeerde Amster-

damse economen, die veel hebben bereikt. Wat ook een interessant onderwerp zou kunnen zijn om te behandelen is de rol van de vrouw in de samenleving. Het is door allerlei barrières nog steeds buitengewoon moeilijk voor vrouwen om de positie te bereiken die ze zouden kunnen bereiken. Dit is slecht voor de samenleving; onder andere de besluitvorming zou anders verlopen als er meer vrouwen aan zouden deelnemen. Mannen denken meer in financiële kaders en rendement, vrouwen kijken eerder naar communicatie en arbeidsvreugde. Mannen zijn verworden tot beheerders, vrouwen zijn de ondernemers van de toekomst. De discussie hierover is nog in een vroeg stadium en ik raad de Rostra aan hier aandacht aan te besteden.’

Hoe kijkt u terug op de afgelopen vijftig jaar?

‘Ik heb over veel dingen een goed gevoel. Zelf heb ik niet het idee dat ik veranderd ben in de vijftig jaar dat ik aan de UvA verbonden ben geweest. Vanaf mijn eigen studententijd heb ik eigenlijk altijd geprobeerd dingen die niet deugden bloot te leggen. Ik heb nooit in algemene termen gepraat, maar het bestee altijd bij de naam genoemd. Concreet zijn is de enige manier om de politieke discussie aan te zwengelen. Zoals Bolkestein ooit zei: “Het is soms nodig om een rel te veroorzaken om iets te veranderen”.’

>>

Is het uw ambitie om veranderingen te veroorzaken?

‘Nee, het is niet mijn ambitie om dingen daadwerkelijk te veranderen. Ik wil vastleggen wat niet rechtvaardig is, wat niet goed gaat en zorgen dat dit bij de juiste personen terecht komt; de personen die er iets aan kunnen doen. Ik wil dingen blootleggen, los van het effect dat dat heeft. Het professoraat heb ik ook altijd als een zeer bevoorrechte positie gezien. Het is de enige positie waarin je niet hiërarchisch hoeft te denken. Je kunt onafhankelijk zeggen wat je vindt, want je vertegenwoordigt geen bepaald belang. Helaas maken niet genoeg hoogleraren gebruik van dit voorrecht. Dat is jammer, want het professoraat is van enorm belang voor het publieke debat en de democratie.

Iemand die onderwijs geeft moet overigens ook dingen blootleggen, namelijk de potentie van studenten en deze ontwikkelen.’

Hoe groot is uw invloed geweest?

‘Ik heb de indruk dat wat ik te berde heb gebracht een vrij grote invloed heeft gehad, ondanks dat ik dit nooit te horen heb gekregen. Je wordt eerst uitgelachen, vervolgens zegt men dat je gelijk had en uiteindelijk word je gevraagd mee te denken. Om een voorbeeld te noemen: ten tijde van de aanleg van de Betuwelijn was ik een van de mensen die zeiden dat het niet deugde. Niemand nam dat toen serieus. Nu zeggen ze dat ik gelijk had. Inmiddels ben ik ook gevraagd mee te denken over de Zuiderzeelijn.

‘Het belang van Amsterdam voor de economie van Nederland en de rest van de wereld wordt enorm overschat, vind ik.’

Nu wordt er wel meer naar me geluisterd dan vroeger. Vroeger was ik meer een loner. Nu probeer ik eerst medestanders te zoeken en draagvlak te creëren. Vervolgens moeten de inzichten op de tafel van de beleidsmakers terechtkomen. Als je het op deze manier aanpakt heeft het wel degelijk zin om dingen bloot te leggen.’

Zijn er ook dingen die u liever anders had willen doen?

‘Ik ben altijd zeer honkvast geweest. De universiteit heb ik nooit verlaten. Ik ben echter wel eens ‘vreemdgegaan’: in de jaren ‘70 heb ik me bemoeid met de politiek, ik was betrokken bij het kabinet Biesheuvel. Ik was dé adviseur binnen DS70. Ik ging zo op in deze rechtstreekse beïnvloeding van het beleid, dat ik de wetenschap eigenlijk verwaarloosd heb. Dit had ik niet moeten doen. Ik ben namelijk toch in de wieg gelegd voor de zuivere wetenschap. Wel vind ik dat je de vertaalslag moet kunnen maken tussen de zuiver wetenschappelijke kant en de praktijk. Je moet alle ontwikkelingen bijhouden, wiskundig op de hoogte blijven, maar dit niet laten merken! Dan verval je namelijk in

onduidelijke uitdrukkingen, indruk willen maken, show. Kortom, je wordt dan als arrogant gezien. Het is belangrijk om dingen eenvoudig te kunnen brengen, maar te steunen op de wiskundige fundamenten. Dit is een van mijn sterke kanten. Ik had alleen deze wetenschappelijke potentie in grotere mate moeten benutten en daar ben ik nu mee bezig. Ik kan alleen maar hopen dat mij nog een aantal jaren gegeven is om dit te doen.’

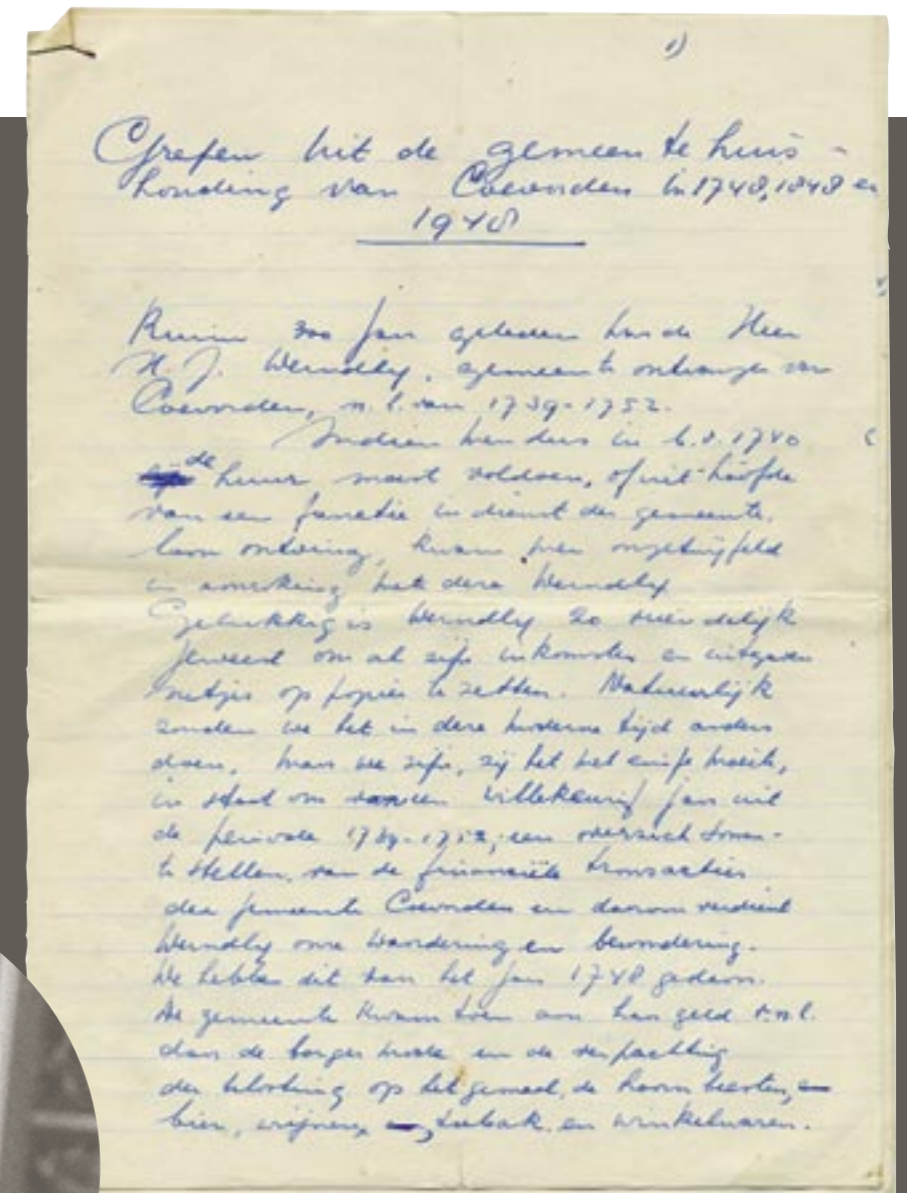
Als u geen hoogleraar was geworden, wat had u dan willen doen?

‘Dan was ik waarschijnlijk het bedrijfsleven ingegaan of bij de overheid gaan werken. Het zou volslagen zijn mislukt. Ik functioneer slecht in een organisatie en ben geen manager. Overigens zouden mensen zoals ik nu niet meer benoemd worden. Ik zou waarschijnlijk worden beschouwd als onvoldoende coöperatief, niet passend in een bepaald systeem. Vroeger waren hoogleraren ook buitenbenen, individuen. Ik heb echt een prachtige carrière gehad door de enorme ruimte die ik had en ik voel mij hierdoor zeer bevoorrecht.’

U verlaat binnenkort de faculteit en de column in deze Rostra is uw laatste, maar gaat u ook daadwerkelijk met pensioen?

‘Nee, ik ga zeker niet met pensioen. Eigenlijk ga ik gewoon door. Mijn afscheidscollege zal eerder het karakter van een oratie hebben. Ik zal eerder een toekomstperspectief schetsen dan een terugblik werpen op het verleden. Er is mij veelvuldig gevraagd lezingen en gastcolleges te geven op verschillende internationale universiteiten. Ook zal ik af en toe op het Vossius Gymnasium, waar ik sinds 2000 les geef, een gastles geven. Ook ga ik verder met de methode voor HAVO/VWO, *De kern van de economie*, die sinds 1961 wordt gebruikt op middelbare scholen. Verder hoop ik nog enkele fundamentele publicatie het licht te doen zien.

In ieder geval zal ik nooit stoppen met het blootleggen van dingen. Ik blijf mij met de zuivere wetenschap bezig houden en ik hoop een bijdrage te blijven leveren aan het politieke en maatschappelijke debat. Kortom, het werk is nooit af!’

Heertjes eerste ingezonden artikel voor de Rostra Economica, toen nog geweigerd door de redactie.

Interview eerstejaars

Froukje de Visser

tekst: Ricardo Theijs

Froukje de Visser (18) is dit jaar begonnen met de studie Economie en Bedrijfskunde. Rostra Economica sprak met haar over de studie aan de FEE, introductiedagen en andere zaken die eerstejaarsstudenten bezighouden.

Misschien een afgezaagde, maar toch moeilijke vraag: waarom heb je voor economie gekozen?

'Eigenlijk wist ik niet zo goed wat ik moest kiezen, maar op het VWO had ik het profiel Economie & Maatschappij gekozen waarvoor ik vooral voor Economie hoge cijfers haalde. Ik twijfelde toch, omdat ik voor het examen Economie een niet al te hoog cijfer heb gehaald. Ik was gelukkig niet de enige, want het overgrote gedeelte van de klas had een slecht cijfer. We waren dus blijkbaar slecht voorbereid op het examen door de leraar. Naast dit profiel had ik een erg leuk vak, Management & Organisatie, als bijvak genomen. Hierdoor heb ik een duidelijk beeld gekregen van hoe een bedrijf in elkaar zit en vooral het bijvak heeft de doorslag gegeven om voor Bedrijfseconomie te kiezen.'

Je hebt nu enkele lessen gehad, hoe vind je in het algemeen de moeilijkheidsgraad van de vakken die je nu hebt?

'De vakken die ik nu heb, vallen op zich qua moeilijkheidsgraad mee. Ook is er veel herhaling van de middelbare school. Vooral Financial Accounting is tot nu toe hetzelfde. Wiskunde heb ik altijd al moeilijk gevonden. Alleen het is wel wennen dat nu alles in het Engels is. Je moet met een woordenboek naast je huiswerk moet gaan zitten om te vertalen.'

Heb je genoeg tijd om alles bij te houden, huiswerk te maken etc.?

'Ja, ik heb genoeg tijd om alles te doen. Ik bereid zelfs alles voor Financial Accounting netjes voor. Met de rest doe ik dat

niet, maar tot nu toe gaat het goed. Ik ben benieuwd hoe druk ik het ga krijgen als we het vak Oriëntatie Fiscale Economie erbij krijgen. Naast mijn studie werk ik ook, dus ik moet wel alles goed plannen.'

Hoe vind je het systeem van opdrachten inleveren?

'Ik vind dat systeem wel goed. Nu moet je voor bijvoorbeeld Financial Accounting van de dertien opdrachten elf met een voldoende afronden. Zelf maak ik eerst een samenvatting, omdat alles in het Engels is. Ik denk dat dit een goede manier is om bij te blijven met de stof. Dit zal denk ik wel schelen met het tentamen.'

Woon je op kamers?

'Nee, ik had het wel gewild. Ik ben nog met een vriendin die op de HvA zit op zoek

gegaan naar een kamer in Amsterdam, maar zoals ons verteld was, is het erg moeilijk om aan een kamer te komen. Nu moet ik elke keer ruim een half uur met de metro en trein, dus dat valt op zich mee.'

Heb je meegedaan aan de Intreeweek en/of de Sefa Introductie Dagen (Sefa ID)?

'Ik heb niet aan beide meegedaan. Ik was in de veronderstelling dat het tegelijk plaats zou vinden, dus heb ik gekozen. Ik vind het leren kennen van medestudenten belangrijker dan het leren kennen van de stad Amsterdam, dus heb ik voor de Sefa ID gekozen. Dit was erg gezellig en ik heb zoals verwacht veel medestudenten leren kennen. Dit is een redelijk hechte groep geworden. Ik heb zelfs gehoord dat ze elkaar tijdens de Intreeweek opzochten door met een bordje met 'Heino', dat dit jaar de Sefa ID bestemming was, rond te lopen. Jammer dat ik daar niet bij was. Als ik het over kon doen, zou ik met beide mee hebben gedaan. Ik kan het iedereen aanraden!

Ben je van plan om lid te worden van een studentenvereniging?

'Nee, op dit moment denk ik er niet over na, omdat ik benieuwd ben hoeveel vrije tijd ik overhoud. Aansluiten bij een studentenvereniging schept verplichtingen en daar heb ik op dit moment geen zin in. Ik wil nu wel actief worden bij de Sefa en in een commissie zitten waarvoor je slechts enkele uren per week kwijt bent. Het is er gezellig, je leert er veel mensen kennen en het lijkt me leuk om de maandelijkse borrel te organiseren.'

Zie je op tegen de tentamens?

'Ik zie er niet tegen op, maar ben vooral benieuwd naar hoe die gegeven worden. Het zal toch anders zijn dan op het VWO. Ik zie het allemaal wel. Tot nu gaat het in ieder geval goed.'

RE

Bankdrama in Italië

Sefa

Bestuur 2005-2006

Wij, Robert, Ricardo, Linda, Ralf en Marije, zijn het Sefa-bestuur van 2005-2006. Sefa is dé Studievereniging van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de UvA. Dit betekent dat wij er voor alle studenten zijn, welke richting je ook volgt.

Velen van jullie zullen ons kennen van de boekenverkoop. Sefa doet echter veel meer! Wij bieden je onder andere de mogelijkheid om je te oriënteren op de arbeidsmarkt: denk aan de Amsterdamse Carrière Dagen (ACD), de Publieke Sector Dagen (PSD) en daarnaast diverse workshops, in-house-dagen en borrelzittingen. Deze activiteiten kunnen niet zonder jullie hulp georganiseerd worden.

Sefa werkt met verschillende commissies waarin studenten met elkaar samenwerken om ambitieuze projecten neer te zetten. Dit is een mooie kans om praktijkervaring op te doen en daarbij je CV te verrijken. Het is daarentegen niet alleen hard werken bij de vereniging, maar ook ontspannen. We organiseren diverse borrels, weekendjes weg en andere sociale activiteiten. Voor het komende jaar gaan we een aantal nieuwe projecten lanceren, zoals een internationale studiereis. Sefa groeit en is altijd op zoek naar gemotiveerde studenten. Heb je nieuwe ideeën of wil je ons team versterken, kom langs op de Sefa-kamer (E0.02) of kijk op onze site www.sefa.nl en stuur een mail naar info@sefa.nl.

Robert Breugelmans
Voorzitter
Studie: **Bedrijfseconomie**
variant **Financiering**

Een jaar in het bestuur van een studievereniging is een uitstekende manier om je bestuurlijke en organisatorische capaciteiten te ontwikkelen, iets wat moeilijk te verwezenlijken is als je straks bij een bedrijf 'onderaan' de carrière ladder begint. Een studie economie aan de universiteit is erg theoretisch en dit is de ideale aanvulling om je studie allround te maken. Sefa vond ik hiervoor de beste optie. Daar lopen mensen van allerlei studierichtingen rond. Iedereen heeft zijn eigen specialiteit en daar kan je een hoop van leren. Dit jaar zitten er vijf totaal verschillende mensen in het bestuur. Iedereen heeft zijn eigen kijk op dingen en toch zitten we alle vijf op één lijn.

Ik kijk er naar uit om dit jaar met het hele bestuur goede projecten te gaan neerzetten en natuurlijk een leuk en gezellig jaar te hebben.

Ricardo Theijs
Interne zaken / Vice-voorzitter
Studie: **Algemene Economie**
variant **Financiering**

In 2000 ben ik begonnen met de studie Econometrie aan de UvA, waarbij mijn dagelijkse bezigheden bestonden uit: naar college gaan en leren. Tijdens dat jaar kwam, door de drukte, onbewust mijn sociale leven op een 'tweede plaats'. Tegen het eind van het jaar besefte ik dat ik dit niet wilde, dus: tijd voor verandering! De studie Economie was een logisch gevolg. Hier voelde ik me meer thuis en had ik meer vrije tijd, maar ik miste toch het sociale aspect. Pas afgelopen jaar kwam ik erachter dat Sefa niet, zoals veel mensen denken, een saaie boekenverkoop balie is, maar uit een sociale groep mensen bestaat die meer wil dan alleen studeren. De gezelligheid die hier te vinden is in combinatie met de workshops, borrelzittingen, in-house-dagen ed. die Sefa organiseert, laat je

Ralf Welkers
Penningmeester
Studie: **Bedrijfseconomie**
richting **Accountancy & Control**

Eind 2004 ben ik benaderd door Robert Kusters, de hoofdredacteur van de Rostra Economica, om te gaan schrijven voor dit blad. Op deze manier kwam ik in contact met Sefa. Na een aantal ontspannende activiteiten en workshops werd ik binnengehaald voor commissies. Op dat moment was ik er al van overtuigd dat ik een jaartje in het bestuur zou willen. Ik voelde me namelijk thuis bij Sefa en was toe aan een nieuwe uitdaging na drie jaar studie. Door dit jaar hoop ik beter een keuze te kunnen maken in waar ik later terecht wil komen. Ook denk ik dat ik door dit jaar mezelf beter leer kennen. Tot slot is het natuurlijk fantastisch om met vier ambitieuze mensen een jaar samen te werken en plezier te maken!

Marije Groot Bruinderink
Externe Zaken
Studie: **Algemene Economie**

De beslissing om een bestuursjaar bij Sefa te gaan doen was heel snel gemaakt. Vanaf mijn eerste kennismaking met Sefa, het introductieweekend, was ik enthousiast. Toen ik in de loop van mijn tweede studiejaar merkte ik dat ik toe was aan een break, kwam gelijk een bestuursjaar bij Sefa in mijn gedachten. Ik kende de vereniging

al erg goed doordat ik er commissiewerk deed. Door gesprekken met oud-bestuursleden kreeg ik een goed beeld van wat een jaar bestuur bij Sefa inhoudt. Daardoor werd ik alleen maar enthousiaster. De combinatie van veel ervaring op doen en tegelijkertijd het contact met de universiteit behouden sprak me heel erg aan. De functie Externe Zaken had vanaf het begin mijn interesse. Door deze functie krijg ik de kans om bij veel verschillende bedrijven een kijkje te nemen. Inmiddels ben ik al bij een paar bedrijven langs geweest, waardoor er een wereld voor me open is gegaan. Mijn blik is in de afgelopen weken al zo verruimd dat ik alleen maar nieuwsgieriger geworden ben naar wat dit jaar me allemaal te bieden heeft.

Linda Ossendrijver
Secretaris
Studie: **Bedrijfseconomie**

Na drie jaar gestudeerd te hebben, was ik echt toe aan een nieuwe uitdaging. Ik moet toegeven dat, voordat ik begon aan dit jaar, ook bij mij niet bekend was dat er zoveel mogelijkheden zijn bij Sefa. Het lijkt mij een superleuke ervaring om een jaar lang Sefa te besturen. Door Sefa blijf ik betrokken bij mijn studie en zal ik veel leren. Als secretaris ga ik er met name voor zorgen dat de boekenverkoop goed verloopt, maar daarnaast is het ook een grote uitdaging om vele projecten te coördineren. Nadat ik goed kennis gemaakt heb met mijn medebestuurleden, ben ik ervan overtuigd dat dit een leuk, gezellig, maar ook druk jaar zal worden dat ik met veel enthousiasme tegemoet ga!

kijk op
www.sefa.nl

Even voorstellen!

Naam: **Mike van Ophem**
Woonplaats: **Amsterdam**
Leeftijd: **22**
Studierichting: **Business Administration**

Naam bedrijf: **QM Solutions**
Internet: **http://www.qmsolutions.nl**
Email: **mike@qmsolutions.nl**
Jaar van oprichting: **mei 2005**

Wat voor soort bedrijf heb je opgestart?

Op dit moment bestaat het ICT bedrijf QM Solutions uit twee onderdelen, namelijk de ontwikkeling van database gestuurde websites met bijbehorend beheersysteem en het ontwikkelen van management rapportages uit geautomatiseerde systemen. In de huidige situatie investeren we een deel van de opbrengst van het onderdeel webdevelopment in het optimaliseren van de ontwikkeling van management rapportages.

In de nabije toekomst willen wij deze twee onderdelen combineren zodat een softwarelaag ontstaat die onafhankelijk van het gebruikte systeem van de klant de rapportages via het Internet beschikbaar stelt. Management rapportages zijn vooral bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de informatie die al in een bedrijf aanwezig is. Omdat de rapportages gebaseerd zijn op een database maakt het niet uit wat voor programma er gebruikt wordt om deze database van inhoud te voorzien.

Hoe is het idee ontstaan voor het opstarten van dit bedrijf?

Via via werd ik gevraagd om een nieuwe website te ontwikkelen voor Dinner Cheque. Deze opdracht was van dien aard dat ik op zoek ben gegaan naar iemand waarmee ik deze tot een goed einde kon brengen. Ik ben op de HES Amsterdam in contact gekomen met Jeroen Quakernaat. Hij heeft al een aantal jaar ervaring met het ontwikkelen van soortgelijke opdrachten. Na een aantal keer goed te hebben overlegd kwamen we tot de conclusie dat mijn ervaring in het maken van management rapportages een uitstekende combinatie vormt met de ervaring van Jeroen.

tekst: Ralf Welkers

Rapportages uit standaard pakketten voldoen vaak niet in het leveren van de juiste informatie en kunnen vaak alleen op locatie worden geopend. Daardoor is het genereren van een maatwerk rapportage vanaf een website uit een informatiesysteem een ideale combinatie voor het verhogen van de informatievoorziening en flexibiliteit.

Hoe is de taakverdeling binnen het bedrijf?

Jeroen doet op dit moment vooral de technische kant en ik doe de vormgeving, klantenwerving en management rapportage ontwikkeling.

Op welke manier is de financiering tot stand gekomen?

Er was weinig startkapitaal nodig omdat ons product gebaseerd is op kennis en gemaakt is met open source software. Verder hebben we in het beginstadium onze kosten met spaargeld betaald.

Is de ICT-Branche, zoals jullie ermee bezig zijn, een winstgevende business?

De ICT branche is zeker een winstgevende business. Alleen moeten we op dit moment nog veel tijd investeren in ons bedrijf, omdat we zelf een systeem ontwikkelen waarmee klanten hun eigen website bij kunnen houden. Ze kunnen alles zelf: van het veranderen van tekst tot

het invoeren van restaurants of leden. Dit systeem is bijna voltooid. Het voordeel van het systeem is dat het eenvoudig aanpasbaar is en daarom nieuwe klanten aantrekt waarbij de winst hoog ligt door de geringe investering in tijd.

Hoe ziet jouw toekomst eruit?

In de eerste plaats wil ik nog twee jaar studeren om mijn Master te halen. Daarnaast wil ik QM Solutions uitbreiden tot een bedrijf met meerdere werknemers.

Zou je studenten die met een idee rondlopen voor een bedrijfje nog iets willen meegeven?

Beginnen! Het is erg gemakkelijk om een bedrijfje op te starten, qua inschrijving bij de Kamer van Koophandel en dergelijke. Laat je vooral niet afschrikken door die dingen. Het risico is voor een student vaak lager, omdat je nog geen gezin hebt waar je voor moet zorgen en meestal al iets aan inkomsten van de IB groep hebt. Wanneer je een goed idee hebt, probeer er dan direct een bedrijf van te maken. Achteraf had ik al veel eerder een bedrijf willen starten, zeker nu ik gezien heb hoe gemakkelijk dat gaat. Werken met z'n tweeën is ook erg goed bevallen en het is dan ook zeker aan te raden te kijken of er mensen geïnteresseerd zijn om samen te werken. Deze mensen kunnen jouw kennis aanvullen op de gebieden waarop jij kennis mist. **RE**

ADV Deloitte

Facultaire Studentenraad FEE

Een nieuw jaar, een nieuwe studentenraad!

Ook dit jaar is er weer een nieuwe studentenraad. Helemaal gevuld en vol goede moed kijken wij uit naar het komende jaar. Maar eerst: Wat is een studentenraad eigenlijk?

De facultaire studentenraad (FSR) is de officiële plek, waar studenten op faculteitsniveau inspraak hebben op zaken die studenten aangaan. We behartigen de belangen van alle studenten die aan de UvA een economische opleiding volgen. We vergaderen eens in de drie weken met de decaan en geven hem adviezen over zaken die voor studenten belangrijk zijn. Een voorbeeld van een onderwerp dat wij elk jaar weer behandelen is de Onderwijs

en ExamenRegeling (OER). Hierin staan alle regels vastgelegd voor jouw studie. Dus hoeveel punten moet je in je eerste jaar halen, hoeveel herkansingen heb je, enzovoort. Het zal duidelijk zijn dat de mening van de studenten (en dus de FSR) en de mening van het bestuur nogal eens verschillen over deze regels.

Dit jaar zitten de volgende mensen in de studentenraad:

Frank Keizer (voorzitter), Halima Gadour (vice-voorzitter), Leon Haverkamp (penningmeester), Gijs Pel (CSR afgevaardigde), Eske Scavenius, Linda Ossendrijver en Anne-Marieke Visser.

Wij willen graag horen wat jij van je opleiding en de faculteit in z'n geheel vindt. Klachten en complimenten, wij willen alles horen.

Je kan hiervoor langskomen op één van onze vergaderingen of ons bellen (020-5254384) of mailen (fsr-fee@uva.nl). We vergaderen op woensdag van 13.15 tot 15.00 uur op onze kamer: E6.03. Voor meer informatie: www.studentenraad-fee.nl

Met vriendelijke groet,

Namens de Facultaire Studentenraad FEE,
Frank Keizer
voorzitter

VSAE

Na een lange, niet te warme, zomervakantie begint de Vereniging Studenten Actuarial, Econometrie en Operationele Research (VSAE) weer fris aan het nieuwe collegejaar. Zoals ieder jaar vinden er in '05-'06 weer vele projecten plaats op zowel het ontspannende als het inhoudelijke vlak. Voor de ontspannende evenementen zorgt de zogenaamde eerstejaarscommissie, die uiteraard bestaat uit eerstejaarsstudenten. Welke activiteiten plaats zullen vinden in het komende collegejaar is nog onbekend, dit wordt bepaald door de creativiteit van de commissie. Naast deze activiteiten is er ook iedere tweede dinsdag van de maand een gratis borrel in Café De Heffer, en gaan 35 studenten in december op reis naar een nog onbekende bestemming.

Op 16 en 17 november organiseert de VSAE in samenwerking met de FSA de Beroependagen in hotel The Grand. Tijdens deze Beroependagen kunnen studenten kennismaken met allerlei bedrijven waarbij ze later zouden kunnen gaan werken. Zo kunnen ze een beter beeld krijgen van wat ze na hun studie willen gaan doen. De Beroependagen is niet het enige project wat de VSAE organiseert, zo zullen onder andere ook het Actuarialcongres, het Financieel Econometrisch Project, een studiereis, de ORM-dag en de Econometric Game plaatsvinden.

De VSAE brengt ook publicaties uit, 4 keer per jaar verschijnt het vakinhoudelijke blad Aenorm en 5 keer per jaar het blaadje AEO. doc, om alle leden op de hoogte te houden van het reilen en zeilen van de VSAE.

Bij het organiseren van al deze projecten doet de VSAE een beroep op haar leden om actief te helpen. Voor ieder project wordt er een commissie opgericht en zonder al deze commissies kunnen de activiteiten van de VSAE niet plaatsvinden. Vind jij het leuk om ook eens een project bij de VSAE te organiseren, of bijvoorbeeld plaats te nemen in de redactie van Aenorm of de scholierenwervingscommissie, stuur dan een mail naar info@vsae.nl voor een vrijblijvend introductiegesprek.

Agenda

- 13 september: Gratis borrel in de Heffer
- 20 september: Algemene Ledenvergadering
- 22 september: Landelijke Econometristen Volleybal Toernooi
- 27 september: Borrel met Towers Perrin
- 29 september: Themabijeenkomst over zorgverzekeringen in Zoetermeer
- 11 oktober: Gratis borrel in de Heffer
- 12 oktober: Inhousedag bij Zanders
- 16/17 november: Beroependagen

Enkele jaren geleden werd de indruk gewekt dat in Nederland een nieuwe Tinbergen was opgestaan. Een econoom met allure, die op termijn in aanmerking zou komen voor de Nobelprijs economie. Wie is Tinbergen, zo vragen studenten zich af. Zij hebben nooit van hem gehoord. Niet tijdens de economielessen op de middelbare school en evenmin op de colleges aan onze faculteit. Langzamerhand is er een generatie docenten, die ook nooit van Tinbergen heeft gehoord. Het Tinbergen-instituut bestaat, maar niemand heeft een voorstelling bij de man achter de naamgever van deze wetenschappelijke instelling. Mensen die Jan Tinbergen goed gekend hebben sterven uit. Jan Tinbergen kreeg in 1969 de Nobelprijs voor economie, samen met de Noor Ragnar Frisch, toen deze prijs voor het eerst aan economen werd uitgereikt. Tinbergen was 66 jaar. Hij heeft geleefd tot 1994. In de jaren dertig is hij aan onze faculteit even privatdocent voor statistiek geweest, maar door de kortzichtigheid van Limperg verdween Tinbergen als hoogleraar naar Rotterdam. Zijn leven lang is hij aan de Nederlandse Economische Hogeschool verbonden gebleven. Van huis uit was Tinbergen geen econoom. Hij heeft in Leiden wis- en natuurkunde gestudeerd bij de beroemde natuurkundige Paul Ehrenfest. Deze had ook grote belangstelling voor wiskundige economie, een belangstelling die hij aan Tinbergen heeft doorgegeven. In 1929 promoveerde Tinbergen op een proefschrift over minimum-problemen in de natuurkunde en de economie. Daarna volgt een flitsende carrière door het toepassen van de wiskunde en de methodologie van de natuurkunde op de economie. In de jaren dertig van de vorige eeuw krijgt Tinbergen van de toen-

malige Volkenbond de opdracht de conjunctuurtheorieën uit die tijd statistisch te toetsen. Deze opdracht noopte Tinbergen zelf een wiskundige-economische model te ontwikkelen van de conjunctuurbeweging, waarna hij zich kon zetten aan de econometrische verificatie. Zijn Nobelprijs dankt Tinbergen aan het baanbrekende werk uit die jaren. Tinbergen was net dertig, toen hij de grootscheepse prestaties leverde. Daarna heeft Tinbergen innovatieve bijdragen geleverd over de groeitheorie, de theorie van de economische politiek, de optimale economische orde, de inkomensverdeling en theorie en beleid van de ontwikkelingslanden. Er is geen nederlandse econoom die ook maar bij benadering in de buurt van Jan Tinbergen komt. In het buitenland was Tinbergen tientallen jaren vermaard en gevierd. Vele eredoctoraten zijn hem ten deel gevallen. In de persoonlijke sfeer was Tinbergen een sober levende man van een legendarische bescheidenheid. Op de huidige zelfverrijking in de top van het bedrijfsleven zou Tinbergen met afschuw reageren.

De enige andere grote econoom van formaat was Pieter Hennipman (1911-1994), die van 1938 tot 1973 aan onze faculteit heeft gedoceerd. In alle opzichten de tegenpool van Tinbergen, maar een leven lang met elkaar bevriend. Hennipman doceerde de kern van de economische theorie en publiceerde briljante studies over de welvaartstheorie. In Nederland wordt tegenwoordig aan de welvaartstheorie geen aandacht meer besteed, waardoor een volstrekt verkeerde beeldvorming omtrent het karakter van de economische wetenschap is ontstaan. Hennipman was een literair econoom met een fabelachtige kennis van

de economische literatuur. Van zijn kennis maakte hij ons als studenten deelgenoot. Vijf en veertig jaar gleden promoveerde ik bij Piet de Wolff, wiskundig econoom en huisvriend van Tinbergen en bij Piet Hennipman die als co-promotor optrad. Ik ben de enige nederlandse econoom, die bij een promotie het voorrecht van deze unieke combinatie heeft gehad.

Het antwoord op de vraag waarom er geen opvolger van Tinbergen in het verschiet ligt blijf ik schuldig. Ik vermoed dat de huidige opleidingen in de economie het onwaarschijnlijk maken dat er een genie à la Tinbergen wordt voorgebracht. Het is veel waarschijnlijker dat wederom moet worden gewacht op iemand die wis- en natuurkunde heeft gestudeerd en zich wendt tot de economische wetenschap. Iemand die zich aangetrokken voelt tot fundamenteel onderzoek, zich weet te onttrekken aan de huidige klasse van beheerders en bureaucraten, studeert om het studeren, de waarheid zoekt om de waarheid, jaloezie achter zich laat en beseft dat het in de economie niet om geld, doch om de niet-meetbare bevrediging van individuele behoeften gaat, voorzover afhankelijk van de aanwending van schaarse middelen door subjecten die handelen zoals zij handelen. Zo eenvoudig is het. De eenvoud die uitgangspunt is voor het dynamisch algemeen evenwichtsmodel van een wereldeconomie met in onzekerheid handelende subjecten beschikkend over gebrekkige informatie, macht op de markten en genietend van reproduceerbare en niet-reproduceerbare goederen. Over die eenvoud heb ik vijf en vijftig jaar gedaan. Dat was niet de bedoeling.

ADV Boston Consultancy Group

ADV Ernst & Young